

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับการดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน
เรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และ เขต 2 โดยใช้
โครงสร้างซีท (SEAT Framework) เพื่อให้การศึกษาวิจัยกันคว้านั้นไปตามลำดับขั้นตอน
ผู้วิจัยนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ
 - 1.1 ความหมายของการศึกษาพิเศษ
 - 1.2 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - 1.3 การจำแนกความพิการ
 - 1.4 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ
2. การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
 - 2.2 แนวคิดของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
 - 2.3 หลักการและแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
 - 2.4 รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในประเทศไทย
 - 2.5 ประโยชน์ของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
 - 2.6 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนร่วมที่มีประสิทธิภาพ
 - 2.7 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการ
เรียนร่วม
 - 2.8 อุปสรรคการศึกษา
3. การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (Schoolbased Management)
 - 3.1 ลักษณะการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน(SBM)
 - 3.2 หลักทั่วไปในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 3.3 การนำคำสูตร SBM มาใช้
 - 3.4 ยุทธศาสตร์เพื่อรับการกระจายอำนาจการบริหาร โรงเรียน
 - 3.5 สมรรถภาพ คิวบิงซี่ และขั้นตอนการดำเนินงาน

- 3.6 มาตรฐานและตัวเ่งชี้การบริหาร โรงเรียน
4. หลักการ PDCA ในการจัดการเรียนร่วม
5. แนวทางการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างชี้ท
 - 5.1 ด้านนักเรียน
 - 5.2 ด้านสภาพแวดล้อม
 - 5.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 5.4 ด้านเครื่องมือ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก
6. โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ
7. ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ

1.1 ความหมายของการศึกษาพิเศษ

นักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษ ไว้ดังนี้

ผดุง อรรถะวิญญู (2542 : 25) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษา ที่จัดให้สำหรับเด็กปัญญาเลิศ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (และสุขภาพ) เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ พฤติกรรม เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ และเด็กพิการซ้ำซ้อน ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดกับเด็กปกติ ดังนั้น การศึกษาพิเศษจึงแตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับ เด็กปกติในด้านที่เกี่ยวกับวิธีสอน ขบวนการเนื้อหาวิชา (หลักสูตร) เครื่องมือและอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น การศึกษาพิเศษควรจัดให้สนองความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความแตกต่างกันมาก ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กประเภทนี้จึงควรสนองความต้องการพิเศษและความสามารถ

วาริ ถิระจิตร (2545 : 4) ให้ความหมายว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษา ทั้งทางการเรียนการสอนและบริการที่จัดให้เด็กพิเศษที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ ได้แก่ เด็กปัญญาอ่อนเด็กพิการทางร่างกายและสุขภาพ เด็กพิการทางตา พงหู เด็กที่มีปัญหาทาง

1. Impairment หมายถึง สภาพความบกพร่อง อาจเป็นความบกพร่องทางกาย ทางสติปัญญา เนื้อเยื่อ หรือระบบเส้นประสาทก็ได้ เช่น นิ้วมือด้วน แขนด้วน โรคหัวใจ เป็นต้น

2. Disability หมายถึง การไร้สมรรถภาพ ซึ่งมีความหมายครอบคลุมไปถึง ความบกพร่องทางในการทำงานของอวัยวะ หากอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายบกพร่อง ไป อวัยวะส่วนนั้นไม่ทำงานได้ดีเหมือนอวัยวะปกติ การไร้สมรรถภาพหรือคือยสมรรถภาพ จึงขึ้นอยู่กับความบกพร่อง หากอวัยวะบกพร่องมาก อวัยวะนั้นอาจทำงานได้ไม่เต็มที่หรือ ทำงานไม่ได้เลย แต่ถ้าอวัยวะบกพร่องน้อย อวัยวะนั้นอาจทำงานได้บ้าง แต่ทำงานได้ ไม่เต็มที่เหมือนอวัยวะปกติ ดังนั้นคำว่า ไร้สมรรถภาพ จึงหมายถึง การที่อวัยวะทำงานได้น้อยกว่าปกติไปจนถึงทำงานไม่ได้เลย เช่น คนที่นิ้วมือด้วนทุกนิ้ว ไม่สามารถเขียนหนังสือได้ แต่ถ้านิ้วมือด้วน 2 นิ้ว อาจเขียนหนังสือได้ แต่เขียนได้ด้วยความลำบาก ถ้านิ้วมือด้วนเพียงนิ้วเดียว เขาสามารถเขียนหนังสือได้ดีเหมือนคนปกติ เขาสามารถใช้อวัยวะได้ดี เขาจึง ไม่มี Disability อาจกล่าวได้ว่าร่างกายบางส่วนของเขาบกพร่อง แต่เขายังมีความสามารถในการใช้อวัยวะนั้นเหมือนคนปกติ

3. Handicap หมายถึง ผู้มีความบกพร่องของร่างกาย ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของเขา ทำให้เขาไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้ดีเท่ากับคนปกติ แต่หากมีการแก้ไขอวัยวะที่บกพร่องให้สามารถใช้งานได้คงเดิมแล้ว สภาพความบกพร่องอาจหมดไป บุคคลผู้นั้นจึงไม่ใช่ผู้มีความบกพร่องต่อใจอีก เช่น ทหารพรานคนหนึ่งถูกตัดขาข้างหนึ่ง บุคคลผู้นี้มีความบกพร่องเพราะเขาถูกตัด แต่ถ้านเขาใส่ขาเทียมและฝึกฝนการใช้ขาเทียมจนสามารถเคลื่อนไหวได้ดี สภาพความบกพร่องก็หมดไป เขาเป็นคนที่มีความบกพร่อง (Impairment) แต่เขาไม่ใช่ Handicap

4. Exceptional Children ภาษาไทยใช้คำว่า “เด็กนอกกระดุม” หมายถึง เด็กที่สภาพร่างกายและสติปัญญาแตกต่างไปจากเด็กปกติ เด็กนอกกระดุม ได้แก่ เด็กปัญญาเลิศ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (และสุขภาพ) เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องเกี่ยวกับระบบประสาท เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กที่มีความบกพร่องทางภาษา เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้และเด็กพิการซ้ำซ้อน

5. Children with Special Needs ภาษาไทยใช้คำว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” หมายถึง เด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาแตกต่างไปจากเด็กปกติ การให้การศึกษาลักษณะนี้ จึงควรมีสลักษณะแตกต่างไปจากเด็กปกติในด้านเนื้อหา วิธีการ และการประเมินผล

เป็นเด็กกลุ่มเดียวกัน กับเด็กในข้อ 4 แต่คำว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” นี้เป็นคำใหม่ ในวงการศึกษานิสัยและได้รับความนิยมน้อยกว่าว่างวางและเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เพราะให้ความรู้สึกในทางบวก ดังนั้น ในคำร่างจะไม่ใช้คำว่า “เด็กพิการ” ยกลง กรณีที่จำเป็นจริงๆ แต่จะใช้คำว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับเด็กนอกกระดบ จะเห็นได้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ เด็กที่มีสภาพบกพร่อง พิการหรือมีปัญหา ไม่ว่าจะป็นทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ พฤติกรรมหรืออารมณ์ รวมไปถึงเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือทางการศึกษาแตกต่างไปจากเด็กปกติ

สรุปแล้ว เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึงเด็กที่มีความยากลำบากในการได้รับการศึกษาโดยวิธีปกติในโรงเรียนทั่ว ๆ ไป จำเป็นที่รัฐต้องจัดความช่วยเหลือเพิ่มให้เป็นพิเศษ ให้เหมาะสมกับความต้อการจำเป็นพิเศษของเด็กที่มีสภาพความบกพร่องในด้านต่าง ๆ เป็นประเภท ๆ ไป

1.3 การอำนวยการพิเศษ

ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า คนพิการ หมายความว่า คนที่มีความผิดปกติ หรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ ตามประเภทและลักษณะที่กำหนด ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2547) ซึ่งแบ่งประเภทของ คนพิการออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2543 : 5) คือ คนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย คนพิการทางกาย หรือการเคลื่อนไหว คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ คณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการ เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบุคคลที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษ ไว้ 9 ประเภท คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 27 – 30)

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการมองเห็น ตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1.1 ตาบอด หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องสอนให้อ่านอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการพิมพ์ หรือแป้นเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาสังขิมเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 หรือ 20 ส่วน 200(20/200) ลงมาจนถึงบอดสนิท (หมายถึง คนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตรหรือ 20 ฟุต ในขณะที่คนปกติสามารถมองเห็นวัตถุเดียวกันได้ในระยะ 60 เมตร หรือ 200 ฟุต) หรือมีลานสายตาคแคบกว่า 20 องศา (หมายถึง สามารถมองเห็นได้กว้าง น้อยกว่า 20 องศา)

L.2 คนเห็นเลื้อยกลาง หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็น แต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้ หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน หากตรวจวัดความชัดของสายตาราว 6 นิ้วเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับระหว่าง 6 ส่วน 18 (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 (20/70) ถึง 6 ส่วน 60 (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) หรือมีลานสายตาคงน้อยกว่า 30 องศา

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยิน ตั้งแต่ระดับรุนแรง จนถึง ระดับน้อย แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

2.1 คนหูหนวก หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางการได้ยินไม่ว่าจะใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะสูญเสียการได้ยินประมาณ 90 เดซิเบลขึ้นไป

2.2 คนหูตึง หมายถึง คนที่มีการได้ยินเหลืออยู่เพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟังและหากตรวจการได้ยิน จะพบว่ามี การสูญเสียการได้ยิน น้อยกว่า 90 เดซิเบล ลงมาจนถึง 26 เดซิเบล แบ่งเป็นกลุ่มย่อย ดังนี้

ตึงเล็กน้อย	(26 - 40 เดซิเบล)
ตึงปานกลาง	(41 - 55 เดซิเบล)
ตึงมาก	(56 - 70 เดซิเบล)
ตึงรุนแรง	(71 - 90 เดซิเบล)

3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง คนที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนปกติทั่วไป เมื่อวัดสติปัญญา โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้ว มีสติปัญญาค่าต่ำกว่าบุคคลปกติและความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ปกติอย่างน้อย 2 ทักษะ หรือมากกว่า เช่น ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน การควบคุมตนเอง สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการ เพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่างและการทำงาน ซึ่งมีลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาจะแสดงอาการก่อนอายุ 18 ปี แบ่งความบกพร่องของสติปัญญา 4 ระดับ ดังนี้

บกพร่องระดับเล็กน้อย	ระดับเชาวน์ปัญญา (IQ) ประมาณ 50-70
บกพร่องระดับปานกลาง	ระดับเชาวน์ปัญญา (IQ) ประมาณ 35-55
บกพร่องระดับรุนแรง	ระดับเชาวน์ปัญญา (IQ) ประมาณ 20-40
บกพร่องระดับรุนแรงมาก	ระดับเชาวน์ปัญญา (IQ) ประมาณ 20-25

4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ หมายถึง คนที่มีอวัยวะใดส่วน อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วย

แข็งแรง มีสติปัญญาดี มีความพิการของระบบประสาท มีความลำบากในการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติ ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส ได้แก่ ตาบอด หูหนวก แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

4.1 โรคของระบบประสาท เช่น ซีรีบรัล พัลซี (Cerebral Palsy) หรือโรคอัมพาตเนื่องจากสมองพิการ โรคลมชัก มัลติเพิล สคัลอโรซิส (Multiple Sclerosis).

4.2 โรคทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เช่น ข้ออักเสบ หัวใจ โรคกระดูกอ่อน โรคอัมพาต กล้ามเนื้อลีบ หรือมีสกีวาร์ ดิสโทรฟี (Muscular Dystrophy) กระดูกสันหลังคด

4.3 การไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด เช่น โรคสปีนอะ โด สไปนา เบนิฟิดา (Spina Bifida) แขนขาสั้นแต่กำเนิด เตี้ยแคระ สภาพความพิการ และความบกพร่องทางสุขภาพอื่น ๆ ได้แก่ สภาพความพิการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุและโรคติดต่อ เช่น ไฟโหม้ แขนขาขาด โรคโปลิโอ โรคเชื้อยีสต์ของอวัยวะสืบพันธุ์ และอันตรายจากการคลอด ความบกพร่องทางสุขภาพ เช่น หอบหืด โรคหัวใจ วัณโรคไต ปอดอักเสบ

5. บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง คนที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ในกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษา อาจเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน ซึ่งจะมีผลทำให้มีปัญหาในการฟัง การพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกดหรือการคิดคำนวณ รวมทั้งสภาพความบกพร่องในการรับรู้ สมองได้รับบาดเจ็บ การปฏิบัติงานของสมองสูญเสียไป ซึ่งทำให้มีปัญหาในด้านการอ่าน และปัญหาในการเข้าใจภาษา ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีปัญหาทางการเรียน เนื่องจากสภาพบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว ปัญญาอ่อน ปัญหาทางอารมณ์หรือความผิดปกติทางจิต เนื่องจากสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมหรือเศรษฐกิจ

6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา หมายถึง คนที่มีความบกพร่องในเรื่องการออกเสียงพูด เช่น เติงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือคนที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจหรือการใช้ภาษาพูด การเขียน หรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบของภาษา เนื้อหาของภาษาและหน้าที่ของภาษา

7. บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ หมายถึง คนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นที่ยอมรับทางสังคมและวัฒนธรรม

8. บุคคลออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางด้านพัฒนาการ ด้านสังคม ภาษา และการสื่อความหมาย พฤติกรรมอารมณ์ และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุ

เนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป และความคิดปกตินี้ พบได้ก่อน
วัย 30 เดือน

9. บุคคลพิการซ้อน หมายถึง คนที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่า
หนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน เช่น คนปัญญาอ่อนที่สูญเสียการได้ยิน เป็นต้น

จากการสำรวจรวบรวมจำนวนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในจังหวัดมหาสารคาม
ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีเด็กนักเรียนที่อยู่ในประเภทบุคคลที่
มีปัญหาทางการเรียนรู้ ในปีการศึกษา 2549 จำนวนทั้งสิ้นรวม 996 คน ซึ่งศูนย์การศึกษา
พิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งสองเขต และโรงเรียน
เรียนร่วมจะ ได้ร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆของเด็กนักเรียนที่มี
ปัญหาทางการเรียนรู้ ให้ได้มากที่สุดต่อไป

1.4 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ

พลเมืองทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เป็นหลักเป็นสิทธิมนุษยชน
ที่ทั่วโลกยอมรับเหมือนกัน ดังนั้นไม่ว่าบุคคลใดจะมีความพิการหรือความบกพร่อง
ใด ๆ รัฐจะต้องจัดการศึกษาให้บุคคลเหล่านั้นเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป และสอดคล้องกับ
ความจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับบุคคลเหล่านั้น ได้มี
ความรู้ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสามารถ
สร้างประโยชน์ให้กับสังคมและครอบครัว

ประเทศไทยได้มีการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและบุคคลที่มีความต้องการพิเศษทาง
การศึกษาในรูปแบบของการจัดการศึกษาพิเศษ โดยกฎหมายและนโยบายรองรับ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ระบุดังการจัดการศึกษาพิเศษดังนี้

มาตรา 43 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน”

มาตรา 55 ระบุว่า “บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิในการรับสิ่งอำนวยความสะดวก
ความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐ”

มาตรา 80 ระบุว่า “รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริม
ความเสมอภาคของหญิงและชาย รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพและ
ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุสาระเกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ ทั้งโดยตรงและทางอ้อม ดังนี้

มาตรา 9 (3) มีคำกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพ การศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาอารมณ์ การสื่อสาร การเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่ง ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและ โอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการในวาระสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่ง อำนวยความสะดวก สื่อ บริการและ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาดมหลักเกณฑ์ และวิธีการกำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษต้องจัดด้วยรูปแบบ ที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครั้ว องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและ สถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาในระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับ บุคคลตามมาตรา 10 วาระสอง วาระสามและวาระสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัด ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โคนมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ

มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา ในฐานะที่มี ความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อ การศึกษา ดังนี้

(1) จัดสรรเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด

(2) การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

(3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่มตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545

เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิตามกฎหมาย กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 วรรคสาม และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 ให้กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา จัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือเด็กซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ด้วยรูปแบบและวิธีที่เหมาะสม รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็น เพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำเสนอคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 ขออนุมัติหลักการประกาศให้ “พ.ศ. 2542 เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ” โดยมีนโยบายว่า “คนพิการทุกคนที่อยากเรียน ต้องได้เรียน” ทั้งนี้เพื่อเร่งรัด ปรับปรุง และขยายบริการ การศึกษาสำหรับคนพิการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 3-4)

ในปี พ.ศ. 2543 กระทรวงศึกษาธิการ ยังให้ความสำคัญเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องโดยมี นโยบายและเจตนารมณ์ที่จะขยายโอกาสทางการศึกษา และบริหารการศึกษาให้ทั่วถึง และมี คุณภาพ ได้กำหนดนโยบายว่า “คนพิการทุกคนต้องได้เรียน โดยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม”

ทั้งนี้การพัฒนาศึกษาเพื่อคนพิการ ในระยะ 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2545 - 2549) จำเป็นต้องมุ่งเน้นให้เกิด

1. ขยายโอกาสให้คนพิการทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี
2. พัฒนาคู่มือและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
3. พัฒนาหลักสูตร นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีการเรียนการสอนสำหรับ คนพิการให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละประเภทที่จะช่วยให้ คนพิการสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและเต็มศักยภาพ
4. ให้ครอบครัว ชุมชน เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมจัด การศึกษาให้กับคนพิการ
5. ให้สถานศึกษาหรือหน่วยบริการการศึกษาเพื่อคนพิการมีการประกันคุณภาพ
6. คนพิการมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพได้ตามศักยภาพของตนเอง ได้

7. มีระบบการจัดการที่ครบวงจร

จากนโยบายดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานไว้ 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 6)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพและความทั่วถึงในการจัดบริการการศึกษาสำหรับคน พิการ ให้สถานศึกษารับเด็กพิการทุกคนเข้าเรียนสร้างเครือข่ายสถานศึกษา ให้มีวิธีการ จัดบริการที่หลากหลายที่เหมาะสมกับระดับ ประเภทความพิการและสภาพแวดล้อมของ คนพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อคนพิการ กำหนดเกณฑ์ มาตรฐาน

ขั้นต่ำของสถานศึกษา สผลิตและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงและพัฒนา หลักสูตร สร้าง ความพร้อมให้กับสถานศึกษาโดยจัดสรรบุคลากร งบประมาณ และอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเพียงพอ บริการการสอนเสริมคนพิการทุกประเภท

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพพระนวมการบริหารจัดการ ส้ารวจ ค้าหาและ จัด ระเบาฐานข้อมูลคนพิการ จัดระบบการให้บริการการศึกษาเพื่อคนพิการ ใให้มีโครงสร้าง รองรับบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการปริมกฎระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินงาน เสริมสร้างและพัฒนาศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับคนพิการและใช้ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นศูนย์ วิชาการ

สรุปได้ว่า จากกฎหมายดังกล่าวรัฐจะต้องจัดการศึกษาให้บุคคลทุกคนมีความเท่า เทียมกันในกร ใด้รับการศึกษา และต้องสอดคล้องกับความจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของ ผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้บุคคลเหล่านั้น ได้มีความรู้ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและครอบครัว

2. การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

2.1 ความหมายของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

ศรียา นิยมธรรม (2539 : 42) แสดงทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนร่วมว่า มิได้ หมายความแต่เอาเด็กพิการเข้าไปนั่งเรียนร่วมกับเด็กปกติในห้องเรียนเดียวกัน การเรียนร่วมมี ความหมายมากกว่านั้น เพราะยังหมายถึง การเรียนรู้และการเจริญเติบโตในสิ่งแวดล้อม ซึ่งเด็ก พิการ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติในการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมเหล่านี้ต้อง เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทุกด้าน เช่น ร่างกาย สังคม ภาษาและสติปัญญา และ หมายถึงการจัดโปรแกรมการศึกษารายบุคคลตามความต้องการและความสามารถของเด็ก โดย การจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กอย่างเหมาะสม โดยให้เด็กทุกคนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และสรุปว่า การเรียนร่วม หมายถึง การนำเอาคน พิการมาสู่สังคมปกติ ไม่ว่าจะในด้านนันทนาการ หรือ การศึกษา

มัวร์ (Moore, 1998 : 129) กล่าวถึง การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมไว้ 3 แบบ คือ การเรียนร่วมแบบเต็มเวลา (Mainstreaming) การเรียนร่วมบางเวลา (Integration) และกรเรียนรวม (Inclusive Education) ทั้ง 3 แบบมีความแตกต่างกัน คือ การเรียนร่วมแบบ เต็มเวลาจะมี การให้นักเรียนพิการเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงความต้องการ จ้าเป็นทางการศึกษาของนักเรียนพิการ ส่วนการเรียนร่วมบางเวลา ก็จัดห้องเรียนพิเศษให้กับ

นักเรียนพิการและร่ำนักเรียนเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในบางเวลา แต่การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมนั้น จะจัดให้นักเรียนพิการเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป และจัดกิจกรรมการเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษโดยคำนึงว่านักเรียนพิการจะได้เป็นที่ยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 14) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเรียนร่วมไว้ว่า การเรียนร่วมเป็นวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษวิธีหนึ่ง เมื่อก่อนเด็กที่มีความต้องการพิเศษถูกเรียกว่าเป็นเด็กพิการ ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กประเภทนี้จัดเป็นกลุ่มตามสภาพความพิการของเด็ก เช่น เด็กตาบอด เด็กหูหนวก เด็กปัญญาอ่อน เป็นต้น และจัดตั้งโรงเรียนพิเศษสำหรับแต่ละประเภทโดยเฉพาะ ต่อมาการจัดการศึกษาในลักษณะนี้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจึงมีวิธีการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการเสียใหม่ เด็กพิการได้รับการเรียน ชื่อใหม่ว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” และเด็กเหล่านี้ได้รับการจัดเข้าเรียนในชั้นเดียวกันกับเด็กปกติ การจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนเดียวกันกับเด็กปกติเรียกว่า “การเรียนร่วม” ในภาษาอังกฤษมีคำที่มีความหมายเกี่ยวกับถารเรียนร่วม 2 คำ คือ Mainstreaming หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลา นั่นคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะถูกส่งเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติทุกอย่าง และไม่มีการเพิ่มเติม สำหรับเด็กประเภทนี้ และ Integration หมายถึง การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ แต่เป็นการเรียนร่วมบางเวลา นั่นคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้าเรียนร่วมในชั้นปกติ บางเวลาเท่านั้น และมีความหมายรวมไปถึงการจัดชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติด้วย

สมพร หวานเสร็จ (2543 : 3) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ซึ่งมีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับจากถารเรียนร่วมมาสู่การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ไว้ดังนี้

1. การเรียนร่วมเต็มเวลา (Mainstreaming) หมายถึง จัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีโอกาสเรียนในชั้นเรียนเดียวกันกับเด็กปกติตลอดเวลา ที่เด็กอยู่ในโรงเรียนเด็กปกติ ได้รับการบริการการเรียนการสอนและบริการนอกห้องเรียนอย่างไร เด็กที่มีความต้องการพิเศษก็ได้รับการเช่นนั้น จุดประสงค์ของการเรียนร่วมเต็มเวลาคือ เพื่อให้เด็กเข้าใจซึ่งกันและกัน ตอบสนองความต้องการซึ่งกันและกัน และมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

2. การเรียนร่วมบางเวลา (Integration) หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ แต่เด็กเหล่านี้จะถูกจัดให้อยู่รวมกันเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กเรียนวิชาหลักในชั้นพิเศษ โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้สอน แต่ในบางวิชาซึ่งส่วนมากไม่ใช่วิชาทักษะ โดยมีโอกาสไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ หรือเด็กอาจมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ เมตรนารี กีฬาสี

งานแสดงต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นต้น โดยคาดหวังว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะมีโอกาสแสดงออกและมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติ

3. การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นแนวคิดทางการจัดการศึกษาที่โรงเรียนจะต้องจัดให้กับเด็กทุกคน ไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กทั่วไปหรือเด็กคนใดที่เป็นเด็กพิการ โดยโรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้เขาอย่างเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นและลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เด็กพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและยอมรับซึ่งกันและกัน การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้โอกาสแก่คนพิการได้พัฒนาศักยภาพบุคคลในระบอบโรงเรียน

เบญญา ชลธารินทร์ (2543 : 2) ได้ให้ความหมายการศึกษาแบบเรียนรวม ไว้ว่าเป็นการศึกษาสำหรับทุกคน โดยรับเข้ามาเรียนรวมกัน ตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษาและจัดให้บริการพิเศษตามความต้องการของแต่ละบุคคล

วารี ธีระจิตร (2545 : 23) กล่าวถึง การเรียนร่วมว่า เป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติในชั้นเวลา ด้านการเรียนการสอนและด้านสังคมภายใต้พื้นฐานการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับแก้ทางสังคม เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ตรงและสามารถพัฒนาตนเองไปให้ได้มากที่สุด

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม หมายถึง การจัดการศึกษาให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไป ตามความสามารถของแต่ละบุคคลโดยรับความช่วยเหลือตามความจำเป็น เพื่อพัฒนาการในทุกด้านของวิถีแห่งชีวิต และให้มีความรู้ความสามารถ จากความเชื่อที่ว่า เด็กทุกคนไม่ว่าจะพิการรุนแรงมากแค่ไหนสามารถพัฒนาได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กพิการที่จะได้รับความเสมอภาคของการศึกษา ทั้งยังมีทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว และคนปกติในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า

2.2 แนวคิดของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

เบญญา ชลธารินทร์ (2532 : 53) ได้เสนอแนวคิดเบื้องต้นที่จะทำให้การศึกษาพิเศษบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย ไว้ดังนี้

1. เด็กพิเศษทุกคนที่สามารถจะเรียนหนังสือหรือฝึกตนเองให้ทำประโยชน์ได้มากขึ้น

2. สมรรถภาพในการทำงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพความพิการ

3. ความพิการของเด็กบางคน ไม่จำเป็นต้องเป็นความพิการตลอดไป ในหลายกรณีการศึกษาพิเศษอาจจะเป็นเพียงบริการทางการศึกษาชั่วคราวเท่านั้น

4. บุคลากรจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ และได้รับการฝึกงานตลอดทั้งมีประสบการณ์ในการทำงานของหน่วยงานของตนเอง

5. ผู้ให้การศึกษาคควรสนใจเป็นพิเศษในเรื่องพัฒนาการของเด็กพิเศษ เพื่อให้เด็กมีภาพพจน์ที่ดีของตนเอง (Positive Self-Image) และยอมรับตามสภาพความเป็นจริงของคน

6. การจัดการศึกษาพิเศษ ควรใช้วิธีสอนแบบส่งเสริมเอกลักษณ์ของบุคคล (Individualized instruction) หมายความว่า สอนให้เหมาะสมกับความสามารถ และความพิการของเด็กแต่ละคน

7. การศึกษาพิเศษควรจัดตั้งต่อมูภาคโดยมีจุดประสงค์ในการป้องกันลดปัญหาความพิการ ทำให้เด็กมีสำนึกแห่งตน (Self-realization)

8. การศึกษาพิเศษต้องรวมวิชาพลศึกษา นันทนาการและสุนทรียศาสตร์ เพื่อเตรียมเด็กพิเศษให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสมบูรณ์

9. อาชีวศึกษา และการอาชีพเป็นเรื่องสำคัญในการพิจารณาจัดการศึกษานแก่เด็กพิเศษ

10. ในการจัดเด็กพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนปกตินั้น จะถือเป็นแนวปฏิบัติเมื่อไม่มีปัญหาหรือไม่มีอุปสรรคอื่นใด โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ

ศรีศักดิ์ ไทฮารี และคนอื่น ๆ (2542 : 24-25) ได้กล่าวว่า ประเทศที่มีการค้นคว้าในเรื่องความเสมอภาค จะเป็นสังคมที่ระแวงระวังเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมาก และปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาสังคมประชาธิปไตย เมื่อมีแนวคิดเรื่องความเสมอภาคมีความสำคัญอยู่แล้ว แนวความคิดเรื่องกรให้เด็กทุกคนได้เข้าสู่สถานศึกษาที่จัดไว้โดยไม่แบ่งแยกเลือกปฏิบัติ จึงนับได้ว่าเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญยิ่งเช่นกัน เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการสร้างคนให้มีความสามารถรอบด้าน ไม่ว่าในเชิงวิชาการ ทักษะด้านอาชีพ การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รวมทั้งการมีศีลธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิต ด้วยเป้าหมายการให้เด็กจบการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาปกติในระบบโรงเรียนเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยเฉพาะคนพิการได้ และเป็นเป้าหมายหลักของการศึกษาทั่วไป ในระบบโรงเรียนปกติ ไม่สามารถให้บริการได้

ในการจัดการศึกษาแต่เดิมมักจะจัดในรูปแบบเดิร คือ การศึกษาทั่วไป (Regular Education) โดยไม่ได้คำนึงถึงเด็กพิการและเด็กปกติ แต่ต่อมานักการศึกษาหันมาสามารถให้การศึกษานแก่เด็กพิการ ได้ จึงได้จัดตั้ง โรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการไว้กับ

กลุ่มเด็กพิการเหล่านั้น จึงได้เกิดการศึกษาศึกษาพิเศษ (Special Education) ขึ้น เมื่อจัดการศึกษาพิเศษไม่ได้ในระยะเวลาหนึ่ง กลุ่มนักการศึกษาเองเห็นว่า มีเด็กพิการกลุ่มหนึ่งสามารถพัฒนาได้มากกว่านี้ จึงได้ทดลองจัดให้เด็กพิการเข้าไปเรียนร่วมในโรงเรียนปกติทั่วไป และเกิดวิธีการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เรียกว่า การเรียนร่วม (Mainstreaming หรือ Integrated Education) แนวทางการจัดการเรียนร่วมมีประเด็นสาระสำคัญอยู่ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 เด็กจะต้องมีความพร้อมที่จะเข้าเรียนร่วมได้ เด็กจึงจะได้รับโอกาสให้เข้าเรียนร่วม ประเด็นที่ 2 โรงเรียนและชั้นเรียนทั่วไปไม่จำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตร เทคนิคการสอน การประเมิน ฯลฯ โรงเรียนเพียงแต่จัด บริการสนับสนุนช่วยเหลือเพิ่มเติมเท่านั้น

เมื่อการจัดการเรียนร่วมมีจุดอ่อน ตรงที่ทางโรงเรียนแทบจะไม่ต้องปรับเปลี่ยนอะไรเลย โดยถือว่าปัญหาอยู่ที่เด็กไม่ใช่ที่โรงเรียน จึงมีกลุ่มนักการศึกษาที่ได้ศึกษาศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษาพิเศษและกลุ่มผู้สนับสนุนสิทธิทางการศึกษาของเด็กทุกคน มีความเห็นว่า การจัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นสิทธิของเด็กทุกคนที่จะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับเด็กปกติอื่น ๆ จึงได้ผลักดันให้เกิดมีปรัชญาและแนวทางการจัดการศึกษาในแนวใหม่ เรียกว่า การศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive Education) มีหลักการว่า เด็กเลือกโรงเรียนไม่ใช่โรงเรียนเลือกวันเด็ก เช่น การเรียนร่วมและเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเรียนรวมกัน โดยทางโรงเรียนและครูจะต้องเป็นผู้ปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตรและการประเมินผลวัตถุประสงค์ ฯลฯ เพื่อให้โรงเรียนและครูสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองตอบความต้องการของนักเรียนได้โดยเฉพาะบุคคลได้ (เบญญา ชลธารรัตน์ 2543 : 2)

การศึกษาแบบเรียนรวมเป็นปรัชญา แนวคิด และความเชื่อของนักการศึกษา และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ ซึ่ง ศุภง อารยะวิญญู (2542 : 6 - 10) มีแนวคิดสรุปได้ดังนี้

1. ความยุติธรรมของคนในสังคม (Social Justice) เด็กมีความต้องการพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เมื่อเด็กทุกคนได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติด้วย หากเกิดกันไม่ให้เข้าเรียนปกติหลายคนที่มีความเชื่อว่ามันคือความไม่ยุติธรรมในสังคม เด็กทุกคนรวมทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องการความรัก ต้องการความมั่นใจ ต้องการการยอมรับ ต้องการมีบทบาท และการมีส่วนร่วมในสังคมเดียวกัน

2. การคืนสู่สภาพปกติ (Normalization) หมายถึง การจัดสภาพใด ๆ เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ สามารถได้รับบริการเช่นเดียวกับเด็กปกติให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม

3. สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment) ซึ่งจัดสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด จะเป็นผลดีกับเด็กมากที่สุด โดยเด็กได้รับผลประโยชน์ มากที่สุด การเรียนรวมเป็นการเปิดโอกาสให้ครู ได้เข้าใจและยอมรับเด็ก

4. การเรียนรู้ (Learning) เด็กทุกคนที่เป็นเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรู้ได้ หากได้รับการสนับสนุนอย่างถูกต้องและถูกวิธี การเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของแต่ละบุคคล

สมพร ทวานเสรี (2543 : 2) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติทั่วไปในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไป เป็นการเสนอให้นักการศึกษาพิจารณาถึงคุณค่าของกรพัฒนาชีวิตคน ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาทุกด้านของวิถีแห่งชีวิต เพื่อให้มีความสามารถ ความรู้และทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว และสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า และยังเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่กลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น เพราะการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมนั้น เป็นการประหยัดและไม่ต้องรอลงงบประมาณในการจัดซื้อที่ดิน การก่อสร้างอาคารเรียนซึ่งต้องสิ้นเปลืองเงินงบประมาณจำนวนมาก หากแต่จัดให้เด็กพิเศษได้แทรกเข้าเรียนในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไปในระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งมีโรงเรียนตั้งอยู่ทั่วไปทั้งประเทศอยู่แล้ว ส่วนงบประมาณค่าอาคารสถานที่ที่ผันให้เป็นเงินเดือนครูสอนเสริมสำหรับเด็กพิเศษก็จะเป็นผลดีกับทั้งเด็กและกำลังคนของรัฐอีกด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การจัดการศึกษาให้แก่คนพิการ ในระยะแรกนั้นจะเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะการเรียนรวม โดยที่ทาง โรงเรียนจะดำเนินการคัดแยกเด็กที่มีความพิการว่าสามารถเรียนรวมได้หรือไม่ แต่เมื่อปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลมีนโยบายให้เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ “คนพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน” จึงเกิดแนวคิดใหม่สำหรับการศึกษาเพื่อคนพิการขึ้น เรียกว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2543 ก : 1 - 3) ได้สรุปปรัชญาของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ เป็นการรวมพลังระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร ชุมชน องค์กรคนพิการ และผู้ปกครองคนพิการ และองค์กรเอกชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการทุกระบบและครบวงจร

2. การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างเจตคติที่เหมาะสมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ โดยสังคม ชุมชน ผู้จัดบริการ และประชาชนตระหนักถึงศักยภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงสิทธิเท่าเทียมของบุคคลทุกคน

3. การจัดการศึกษาให้ทันสมัยๆ ทุกคนในระบบการศึกษาเดียว โดยไม่แยกว่าเด็กพิการต้องไปเรียนในสถานศึกษาเฉพาะ รวมทั้งเด็กนั้นต้องได้รับการสนับสนุนทุกด้าน ทั้งด้านการแพทย์ กึ่งแพทย์ วิชาการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตร ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการ เทคนิคการสอน สถานที่ รวมทั้งจัดให้มีบุคลากรสนับสนุน

2.3 หลักการและแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมเป็นการให้การศึกษาสำหรับทุกคน โดยรับเข้ามาเรียนร่วมกันตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษา และจัดให้มีบริการพิเศษตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยมีหลักว่า เด็กเป็นผู้เลือกโรงเรียน ไม่ใช่โรงเรียนเลือกเด็ก เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเรียนร่วมกัน โดยโรงเรียนและครูจะต้องเป็นผู้ปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตร การประเมินผล วัตถุประสงค์เพื่อให้ครูและโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอน เพื่อสนองต่อความต้องการของนักเรียนแต่ละคนได้ การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เป็นการจัดการศึกษาให้ทั้งเด็กทุกคนในระบบเดียวกัน โดยไม่แยกว่าเด็กพิการต้องไปเรียน ในสถานศึกษาเฉพาะ รวมทั้งเด็กนั้นต้องได้รับการสนับสนุนทุกด้าน ทั้งด้านการแพทย์ กึ่งแพทย์ วิชาการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ เทคนิคการเรียนการสอน สถานที่เป็นต้น รวมทั้งจัดให้มีบุคลากรสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กทุกคนได้เรียนรวมในสถานศึกษาเดียวกัน (เบญญา ชลธารินทร์ 2543 : 25)

นอกจากนี้ ปฏิญญาขององค์การทางการศึกษาและวัฒนธรรม (UNESCO, 2001) ด้านสิทธิของเด็กทุกคนที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการศึกษาที่สนองความต้องการที่แตกต่างกัน โรงเรียนต้องจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษา เพื่อทุกคน (Education for All) ดังนั้นการจัดการเรียนรวมจึงสนองหลักการดังนี้

1. ให้เกิดความยุติธรรมในสังคม (Social justice)
2. เน้นความสามารถของเด็ก และความเท่าเทียมกันในสังคมคนสภาพปกติ (Normalization) ไม่แยกจากชุมชนและในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด ซึ่งในโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ เด็กจะถูกจำกัดอยู่ในวงแคบอยู่เฉพาะในกลุ่มของผู้ปกครองด้วยกัน แต่ในโรงเรียนทั่วไป ครู นักเรียน และชุมชนจะต้องทำความเข้าใจและยอมรับให้เป็น

ส่วนหนึ่งของสังคมด้วย (สมพร หวานเสร็จ 2543 : 12 ; อ้างอิงมาจาก Alper and Ryndak, 1999)

ทั้งนี้ เพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกคน ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ ได้เรียนร่วมกับเด็กนักเรียนปกติ โดยได้รับโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ตามรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องตามความต้องการจำเป็นของผู้เรียนการจัดการศึกษาระบบเรียนร่วมจะประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับวิถีดำเนินการและการวางแผนในการจัดการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 3) ได้สรุปหลักการจัดการศึกษาระบบเรียนร่วมดังนี้

1. ความยุติธรรมในสังคม กล่าวคือ เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา สิทธินี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กทุกคน
2. การเรียนรู้ เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะเป็นเด็กปกติหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา
3. การจัดการศึกษาเป็นลักษณะของการจัดการศึกษาเพื่อคนทุกคน การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมเป็นการจัดการแบ่งแยกสังคมอย่างหนึ่ง การเรียนร่วมเป็นการสอนคนให้ดำรงชีวิตร่วมกัน ดังนั้น การศึกษาจึงควรเป็นลักษณะของการศึกษาเพื่อคนทุกคน (Education for All)

นอกจากนี้การจัดการศึกษาให้เด็กพิการได้เรียนร่วมกับเด็กในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไป และเด็กต้องได้รับการพัฒนาทุกด้าน ตามความจำเป็นของเด็กพิการ เพื่อให้มีพัฒนาการที่ดีและมีทักษะ ในการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ จึงต้องมีการเตรียมในด้านต่าง ๆ ให้พร้อมต่อการจัดการศึกษาและมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งมีการดำเนินงานในการจัดการศึกษาระบบเรียนร่วม เพื่อเป็นการประกันว่าคนพิการได้รับสิทธิการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามนโยบาย ซึ่งได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543 : 37 - 38)

1. สถานศึกษาประกาศรับสมัครคนพิการเข้าเรียน และคัดแยกส่งต่อคนพิการเพื่อรับการศึกษา
2. การเลือกสถานศึกษาให้คำนึงถึงความต้องการของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษา

3. สถานศึกษาจัดประชุม อบรม เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้บริหาร ครูผู้สอนบุคลากรทุกระดับในโรงเรียน นักเรียนปกติและผู้ปกครอง เกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอน ความเข้าใจเด็กพิการ การปฏิบัติต่อเด็กพิการ และการสร้างบรรยากาศในโรงเรียน
4. เตรียมบุคลากรที่เป็นครูผู้สอนคนพิการให้มีความรู้ ความเข้าใจ เทคนิคการ สอนการปรับหลักสูตร การบริการประเมินผล การใช้สิ่งเสริมแรงทางบวก ฯลฯ
5. การจัดเตรียมสื่อ/อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน สำหรับ คนพิการแต่ละบุคคลและแต่ละประเภท
6. ให้สถานศึกษาจัดตั้งคณะกรรมการ โรงเรียนรับผิดชอบ การจัดการศึกษา สำหรับ คนพิการ โดยให้ผู้บริหารและครูทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและประสานกับบุคลากรหลายฝ่าย เช่น นักจิตวิทยา นักการศึกษา แพทย์ และผู้ปกครอง ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ บุคคล
7. จัดระบบเก็บข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการ เช่น ด้านความพิการ ครอบครัว และ ประวัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นต้น
8. จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สำหรับคนพิการทุกคน โดย ให้ครอบครัวหรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำและเห็นชอบ
9. ในบางวิชาที่คนพิการไม่สามารถเรียนได้ ให้ปรับเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรม ให้สอดคล้องกับศักยภาพ และความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท
10. ให้จัดครูการศึกษาพิเศษ ทำหน้าที่สอนเสริมช่วยคนพิการที่เรียนร่วมอยู่ใน โรงเรียน โดยอาจช่วยสอนวิชาต่าง ๆ หรือสอนทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะการทำความเข้าใจ กับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation Mobility : O&M) สำหรับคนตาบอด เป็นต้น
11. ในกรณีที่คนพิการจำเป็นต้องได้รับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพด้าน อื่น ๆ ให้สถานศึกษาประสานงานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
12. จัดเตรียมทักษะทางอาชีพที่เหมาะสมกับคนพิการแต่ละบุคคล และ สอดคล้องกับตลาดแรงงานท้องถิ่น โดยให้มีการฝึกงานนอกสถานที่ และให้การแนะแนวทางการศึกษาและการประกอบอาชีพให้คนพิการ
13. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ความสามารถของคนพิการ และ จัดหาเงินสนับสนุนการศึกษาคนพิการ

14. ให้สถานศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
สอน

15. ติดตามประเมินผล และช่วยเหลือคนพิการที่จบการศึกษาจากโรงเรียนให้
สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีศักดิ์ศรี โดยการพึ่งพาตนเอง

2.4 รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในประเทศไทย

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ
อาจกระทำได้หลายลักษณะ แต่ในระยะแรกนั้นเป็นวิธีการจัดการเรียนร่วม ซึ่งปฏิบัติกันอยู่ใน
หลายประเทศและประสบความสำเร็จพอสมควร แต่การจัดการศึกษามีได้มีอยู่เพียงรูปแบบเดียว
เท่านั้น ยังมีรูปแบบอื่น ๆ อีกหลายรูปแบบที่ได้มีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้พิการ เพื่อสนองต่อ
ความต้องการจำเป็นของคนพิการที่มีความแตกต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา
การพัฒนาารูปแบบการเรียนรวมไปในหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อหาวิธีในการเรียนการสอนนักเรียน
ที่เรียนรวมให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะกล่าวถึงแนวโน้มที่สำคัญดังนี้
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2543 ก : 12-16)

2.4.1 ลักษณะของห้องเสริมวิชาการ

ห้องเสริมวิชาการ (Resource Room) เคยมีบทบาทมากในการสอนเด็ก
เรียนรวม รูปแบบของการเรียนรวมในอดีตจะดึงเด็กออกมาสอน (Pull-Out Program)
ในห้องพิเศษที่จัดขึ้นต่างหาก ห้องเรียนแบบนี้ เรียกว่า ห้องเสริมวิชาการ ซึ่งจะกล่าวถึง
แนวโน้มที่สำคัญมีดังนี้

1) ห้องเสริมวิชาการสำหรับเด็กแต่ละประเภท เช่น ห้องเสริมวิชาการ
สำหรับเด็กปัญญาอ่อน ห้องเสริมวิชาการสำหรับเด็กออทิสติก เป็นต้น อุปกรณ์ภายในห้องมีไว้
สำหรับเด็กแต่ละประเภทโดยเฉพาะ

2) ห้องเสริมวิชาการ สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา
ทุกประเภท เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องมีมาก เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กที่
ได้รับการจัดประเภทแล้ว ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก

3) ห้องเสริมวิชาการแบบไม่จำแนกประเภทเด็ก เป็นห้องเสริมวิชาการที่จัด
ขึ้น สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนแต่ไม่ได้แยกว่าเป็นเด็กประเภทใด ทุกคนมีสิทธิใช้
ทรัพยากรในห้องนี้

4) ห้องเสริมวิชาการเฉพาะทักษะ เช่น ห้องนี้สำหรับวิชาเลขคณิต
ห้องนี้ไปสำหรับวิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

การเรียนการสอนแบบนี้ได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูงมีปัญหาในการบริหาร ดังนั้น การจัดการเรียนรวมจึงเปลี่ยนจากการตั้งเด็กออกมาสอนในห้องเสริมวิชาการ มาเป็นการให้เด็กเรียนในห้องปกติ และนำทรัพยากรมาให้บริการในห้องปกติแทน เช่น อาจมีครู 1 หรือ 2 คน ตามเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าคอยช่วยเหลือเด็กในห้องเรียนรวม เป็นต้น

2.4.2 การปรับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Adaptive Learning Environment)

การปรับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้นี้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

- 1) การศึกษาลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา เป็นการศึกษาความสามารถของเด็ก จุดอ่อนของเด็ก อาจได้ข้อมูลมาจากการทดสอบทั้งแบบทดสอบมาตรฐาน และแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น หรือจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง
- 2) การกำหนดแนวการเรียน ครูจะต้องศึกษาหลักสูตรและจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับลักษณะเด็กที่พาในข้อ 1 จะต้องวางแผนการจัดชั้นเรียนให้มีขนาดเหมาะสมวางแผนจัดการพฤติกรรมของเด็ก
- 3) จัดหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมโรงเรียน เช่น สภาพการจัดโต๊ะเรียน การจัดห้องเรียนให้สวยงาม การจัดครูเข้าสอนการให้ความรู้แก่ครูผู้สอน การจัดการบริการเสริมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการเรียนการสอน
- 4) จัดขอบเขตของการดำเนินการ หมายถึง การดำเนินการเรียนรวมในโรงเรียนว่าจะทำเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียนรวมห้องเดียว หรือดำเนินการสำหรับเด็กทุกคนในโรงเรียน เป็นต้น
- 5) ดำเนินการสอน ซึ่งดำเนินไปตามแผนที่กำหนด เด็กทุกคนที่เข้าเรียนร่วม โครงการจะต้องมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไม่ว่าจะเป็นเด็กปกติ หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูจะต้องมีแสดงพฤติกรรมการสอนที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และจะต้องจัดการกับพฤติกรรมของเด็กควมวิธีที่ถูกต้อง
- 6) การประเมินผล ซึ่งส่วนมากพิจารณาจากผลงานของเด็กนักเรียนที่เด็กแสดงออกจากทักษะที่เปลี่ยนไปของนักเรียนของครู ของผู้บริหาร และของผู้ปกครอง

การจัดการเรียนรวมในรูปแบบดังกล่าวประสบความสำเร็จด้วยดีมีขั้นตอนในการดำเนินงานค่อนข้างมาก คุุณครู นักเรียน และผู้บริหารจะต้องร่วมกันทำงานอย่างมาก

2.4.3 การร่วมสอน (Co-Teaching) หมายถึง การที่ครู 2 คน ร่วมกันสอนชั้นเดียวกันในวิชาเดียวกันและคาบในเวลาเดียวกัน

การสอนเด็กแบบเรียนรวมนั้น ไม่จำเป็นที่ครูจะดึงเด็กออกจากห้องปกติ ไปเรียนในห้องเสริมวิชาการในบางเวลา แต่จัดให้ครูเสริมวิชาการหรือครูการศึกษาพิเศษที่สอนห้องพิเศษในโรงเรียนปกติมาสอนห้องปกติ โดยร่วมกันสอนกับครูประจำชั้น หรือครูประจำวิชา ในบางชั่วโมงครูคนหนึ่งอาจสอนเด็กทั้งชั้น ในขณะที่ครูอีก 1 คน อธิบายให้เด็ก 2-3 คน ให้เข้าใจเนื้อหาเดียวกันหรือครูอาจสอนเด็กเป็นรายบุคคลให้ห้องเดียวกันก็ได้ หรือครูคนหนึ่งอาจตรวจดูว่าเด็กตั้งใจฟัง และเข้าใจหรือไม่ เป็นต้น การร่วมสอนอาจมีปัญหา หากครูทั้ง 2 คน ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ ค่อยไปเป็นข้อเสนอแนะให้การร่วมสอนได้ผลดี

- 1) การวางแผนร่วมกัน การวางแผนร่วมกันมีความสำคัญมาก ครูทั้ง 2 คน จะต้องใช้เวลาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ในการวางแผนร่วมกันว่าใครจะทำอะไรบ้าง
- 2) อภิปรายร่วมกันกำหนดเป้าหมายร่วมกันว่าต้องการให้เด็กทำอะไรได้บ้าง การสอนจะดำเนินไปด้วย หากครูทั้ง 2 คนเข้าร่วมกัน และมีความเชื่อในปรัชญาของการร่วมสอน
- 3) เอาใจใส่รายละเอียดต่าง ๆ เช่น กิจวัตรของห้องเรียน การขออนุญาต ออกจากห้อง การส่งงาน ระเบียบอื่น ๆ ของห้องเรียน การจัดโต๊ะเรียน การให้คะแนน เป็นต้น
- 4) การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของครูแต่ละคนร่วมกัน เช่น ครูที่สอนเด็กปกติ จะทำอะไรบ้าง ครูการศึกษาพิเศษจะทำอะไรบ้าง
- 5) ร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ดี โดยทั่วไปแล้วการร่วมสอนมักจะทำให้ครูการศึกษาพิเศษไปร่วมกับครูประจำชั้นในห้องปกติซึ่งมีเด็กเรียนรวมอยู่ด้วย บรรยากาศควรเป็นบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร เช่น ควรมีชื่อครูทั้ง 2 คน ติดอยู่ที่หน้าห้อง มีการแนะนำนักเรียนให้รู้ว่าเป็นครูการศึกษาพิเศษ ตลอดจนแจ้งให้เด็กทั้งห้องทราบการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสิ่งที่นักเรียนจะคาดหวังจากครูทั้ง 2 คน
- 6) ร่วมกันแก้ไขปัญหา หากมีปัญหาเกิดขึ้นครูทั้ง 2 คน ต้องเปิดใจในการแก้ไข ปัญหา อาจเป็นปัญหาความไม่ลงรอยทางด้านวิชาการหรือทางสังคมครูทั้ง 2 คนจะต้องพูดคุยกันจนหาข้อยุติได้

2.5 ประโยชน์ของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

ประเทศที่เจริญมั่นคงและประเทศที่กำลังพัฒนา มีความเห็นตรงกันว่า การจัดให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติมีผลดีเป็นอย่างยิ่งถือว่าการประหยัดเงินของรัฐประการหนึ่ง เพราะไม่ต้องตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ กล่าวคือ การตั้งโรงเรียนใหม่แต่ละแห่งจะต้องใช้งบประมาณ ในการก่อสร้างรวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ เป็นจำนวนมาก การจัดชั้นเรียนในโรงเรียนปกติ จึงเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการศึกษาอย่างหนึ่ง

สุวิมล พุกประจักษ์ และศรีสมร ทิณานนท์ (2538 : 43) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนร่วม ไว้ดังนี้

1. ทางด้านการเรียน เด็กได้มีโอกาสเรียนตามระดับชั้น ในโรงเรียนปกติโดยไม่มีข้อบกพร่อง เช่น ถ้าเด็กในชั้นพิเศษครูก็มักจะให้ความพิเศษแก่เด็กมากเกินไปหรือตั้งความหวังไว้ค่อนข้างต่ำ เมื่อเด็กทำอะไรไม่ได้ครูก็มักจะปล่อยเพราะถือว่าเด็กมีความบกพร่อง ถ้าเด็กเรียนในโรงเรียนปกติเด็กก็จะต้องปฏิบัติตามเด็กปกติ เช่น ทยอยมาทำงานให้เสร็จเหมือนคนอื่น เด็กจะได้รับทักษะต่าง ๆ มากขึ้น

2. ทางสังคม เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมปกติได้ดียิ่งขึ้น มีเพื่อนมากขึ้น ไม่เฉพาะแต่เพื่อนพิการเท่านั้น เพื่อนบ้านเข้าใจเด็กดีขึ้น ยอมให้ลูกของตนเองมาเล่นด้วย เพราะเด็กอยู่ในโรงเรียนเดียวกับลูกของตน

3. การเปลี่ยนเจตคติ เด็กปกติจะมีความแคบใจกับเด็กพิการมากขึ้น เพราะได้เรียนรวมกันจึงไม่เห็นว่าเป็นเด็กพิการเป็นกลุ่มย่อยประหลาด น่ากลัว ขวนขวายในท่าทางและรูปร่างอีกต่อไป นอกจากนี้เด็กยังเรียนรู้ว่า เด็กพิการต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้าง จะมีความเข้าใจต่อเด็กพิการดีขึ้นยอมรับและแสดงความเมตตาเพื่อนมากขึ้น

4. ภาระงบประมาณประมาณของรัฐบาล เมื่อเด็กพิการสามารถเข้าเรียนรวมในโรงเรียนปกติได้ รัฐบาลก็ไม่จำเป็นต้องสร้างโรงเรียนพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กพิการ ซึ่งเป็นภาระลดค่าใช้จ่ายและงบประมาณไปมากเพียงแต่เพิ่มบุคลากรที่จำเป็นบางอย่างขึ้นในโรงเรียนเท่านั้น เช่น ครูสอนซ่อมเสริมหรือครูเวียนสอนหรือครูการศึกษาพิเศษ ในด้านการบริหารก็มีผู้บริหารของโรงเรียนปกติคนเดียวจึงเป็นการประหยัดในด้านงบประมาณของรัฐ

2.6 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนร่วมที่มีประสิทธิผล

2.6.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่กำหนดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กพิเศษ โดยได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการและความเห็นชอบจากผู้ปกครอง แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลนี้ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายการเรียน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น ประเมินระดับที่เด็กพิเศษสามารถเข้าร่วมในชั้นเรียนปกติ และกำหนดเวลาสำหรับการประเมินผลเป็นระยะ ๆ (เบญญา ชลธารวัฒน์, 2538 : 76)

การให้โอกาสเด็กพิการเรียนร่วมนั้น ไม่ใช่เพียงแต่ได้ชื่อว่าเด็กพิการได้เข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปเท่านั้น ยังต้องคำนึงถึงคุณภาพที่เด็กแต่ละคนต้องได้รับการพัฒนาตาม

ศักยภาพของแต่ละคนด้วย ซึ่งหากทำสำเร็จก็เท่ากับลดจำนวนคนพิการในสังคมให้น้อยลงอีกด้วย บทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนรวมสำคัญ มีดังนี้ คือ

1) ต้องสนับสนุน และจัดให้มีการเรียนรวมในสถานศึกษาโดยร่วมมือกับบุคลากร และผู้ปกครองตลอดจนบุคคลในชุมชนที่ให้ความสนใจกับเด็กพิการ ซึ่งเป็นผู้มี การตัดสินใจที่ดี มีวิสัยทัศน์ ร่วมเป็นตัวแทนของเด็ก

2) ผู้บริหารต้องวางแผน จัดระเบียบวาระการประชุม กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนและเห็นความสำคัญในบทบาทของผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับเด็กพิการอย่างเท่าเทียมกันทุกคน

3) ผู้บริหารต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญจากหลายสาขาในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตารางต่างๆ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และเทคนิค การช่วยเหลือเด็กดัดแปลงขนาดของชั้นเรียนให้เหมาะสม

4) จัดหาครูช่วยสอน (Paraprofessional assistance)

5) อบรมบุคลากรและสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พัฒนาความเป็นผู้เชี่ยวชาญเท่าที่โอกาสจะอำนวย

6) สนับสนุนให้ครูที่สอนเด็กทั่วไปใน โปรแกรมเรียนรวมได้มีความรู้ความสามารถในตรรกสอนแบบต่างๆ และจัดตารางในการประชุมปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหา ร่วมกันเป็นต้นกับครูการศึกษาพิเศษ (สมพร หวานแตร้ง, 2543 : 13 - 16)

หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพของสหรัฐอเมริกา (Department of Health, Education and Welfare, 1978) ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนต่อคนพิการ คือ ทำการสำรวจหาเด็กพิการในเขตรับผิดชอบที่ยังไม่ได้รับการศึกษา จัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิการทุกประเภท ทุกคนโดยไม่คิดมูลค่า จัดรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิการ หลังจากที่ได้รับบริการปรึกษาจากผู้ปกครอง ครูและผู้ที่ทราบความต้องการจำเป็นของเด็กจัดให้เด็กพิเศษเข้าเรียนรวมกับเด็กปกติอื่นๆ เมื่อเป็นไปได้ จัดหาสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 26 - 27) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรวมประสบผลสำเร็จ หน้าที่ของผู้บริหาร ก็คือ การทำให้เกิดการปฏิบัติงานตามหน้าที่เพื่อให้งานต่างๆ ดำเนินไป ได้ด้วยดี มีทั้งปริมาณและคุณภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน 4 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารงาน คือ การควบคุมดูแลให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ การวินิจฉัย และการตัดสินใจเลือกเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การรับนักเรียน การคัดแยกนักเรียน การจัด ชั้นเรียน การจัดเวลาเรียนและการให้บริการพิเศษแก่นักเรียน การวัดและประเมินผล การศึกษา การรายงานผลการดำเนินงานของโครงการ

2. การบริหารงบประมาณ คือ การจัดการทางด้านการประมาณ เพื่อดำเนินการตามโครงการ คือ เงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ เงินบริจาค โดยมีวัตถุประสงค์ การจัดการรายได้ เงินจากองค์กร หน่วยงานอื่นทั้งในและนอกประเทศ

3. การบริหารงานบุคลากร คือ การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในการจัดการเรียนรวม ได้แก่ การเตรียมบุคลากร การสร้างเจตคติต่อการเรียนรวม การฝึกอบรมระหว่างทำงานเฉพาะเรื่อง การสร้างขวัญและกำลังใจ การนิเทศและการติดตามผล

4. การบริหารอาคาร สถานที่ และเครื่องมือ หมายถึง การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการทำงาน ประกอบด้วย การจัดหาอาคารสถานที่ โดยจัดสร้างหรือดัดแปลง ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ทำทางลาด สร้างห้องน้ำสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จัดห้องแก้ไขการพูดสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ห้องเตรียมวิชาการ เป็นต้น การจัดหาและผลิตสื่อการเรียน การสอนที่จำเป็นต้องใช้ต่าง ๆ ตลอดจนจัดหาเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ด้วย เช่น เครื่องช่วยฟังสำหรับเด็กบกพร่องทางการได้ยิน เครื่องบันทึกเสียง กระดาษ สำหรับฝึกพูดและแก้ไขการพูด แผ่นรองเขียน (Slate) ดินสอเขียนเบรลล์ เครื่องพิมพ์ดีดอักษรเบรลล์ ไม้เท้า ลูกบิด เครื่องวิทยุเทปสำหรับเด็กตาบอด เครื่องถ่ายขยายอักษร แบบเรียนที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่สำหรับเด็กที่มีสายตาเลือนราง ไม้ค้ำยัน ไม้เท้า แก้วอีเลี่ยน ดินสอขนาดใหญ่ เป็นต้น

2.6.2 บทบาทของครูผู้สอน

ผศ.ดร. ชวรงค์ วิญญู (2542 : 83-84) ได้กล่าวไว้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญมากต่อการเรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. การเลือกกิจกรรม ครูจะต้องเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนร่วม หลังจากเลือกกิจกรรมแล้ว ครูควรอธิบายให้เด็กเข้าใจจุดมุ่งหมายของการประกอบกิจกรรม ตลอดจนสิ่งที่นักเรียนจะปฏิบัติ

2. กำหนดเป้าหมาย ครูควรกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน และควรให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดจุดประสงค์ด้วยหรือครูเป็นผู้กำหนด แต่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข หากนักเรียนไม่พอใจ หรือไม่สามารถปฏิบัติได้

3. ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ หากต่างคนรับผิดชอบส่วนที่เป็นหน้าที่ของตน งานกลุ่มโดยรวมก็สามารถเป็นรูปร่าง และประสบผลสำเร็จได้ เด็กคนใดที่ลังเลใจไม่เข้าร่วมกิจกรรม อาจมอบหน้าที่ทำงานที่ตนเองถนัด เช่น นำภาพมาติดที่ป้ายนิเทศและจัดภาพให้สวยงาม เป็นต้น ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและการตัดสินใจ

4. สอนทักษะในการทำงานร่วมกัน ทุกคนจะต้องรู้ว่าเมื่อใดจะพูด เมื่อใดจะฟัง เมื่อใดจะทำ เมื่อใดจะเงียบ เป็นต้น

5. สังเกตพฤติกรรมเด็กพร้อมคำแนะนำ ครูควรอยู่ร่วมกิจกรรมด้วย เพื่อสังเกตว่าเด็กแสดงพฤติกรรมของความร่วมมือหรือไม่ หากเด็กไม่แสดงพฤติกรรมที่ต้องการ ครูควรให้คำแนะนำแก่เด็ก

จรัล ทองปิยะภูมิ (2531 : 40) ได้รวบรวมความเห็นของการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อโครงการโรงเรียนเรียนร่วมไว้ คือ ต้องมีการฝึกอบรมครูสอนเด็กพิเศษ โดยเฉพาะ ผู้บริหาร โรงเรียนต้องยอมรับหลักการจัดการเรียนร่วม บุคลากรในโรงเรียนต้องยินดีที่จะร่วมมือ ชุมชนในท้องถิ่นต้องพร้อมที่จะสนับสนุน ผู้ปกครองทั้งของเด็กพิเศษและเด็กปกติ ต้องพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ นักเรียนปกติในโรงเรียนต้องเต็มใจที่จะช่วยเหลือเด็กพิการ

เรโนลด์สและบริช (Reynolds and Brich, 1997) กล่าวว่า องค์ประกอบที่จะทำให้การเรียนรวมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ ที่ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ มี 10 ประการ (อุบล เล่นาวารี, 2542 : 29) คือ

1. ควรมีการเตรียมความพร้อมของการจัดการเรียนรวมก่อนการดำเนินการ
2. การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนต้องคำนึงถึงความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ
3. การเรียนร่วมต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร โรงเรียน
4. ผู้ปกครองและชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวม
5. ควรใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด
6. โรงเรียนควรมีความพร้อมทั้งด้านอาคารสถานที่ บุคลากร สื่อ และได้รับความร่วมมือจากชุมชน

ความร่วมมือจากชุมชน

7. ควรมีการอบรมครูที่สอนเด็กทั่วไปในโรงเรียนเรียนรวม และผู้ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจก่อนการดำเนินการ

8. มีการประสานงาน ปรีกษาหารือ แก้ปัญหาและร่วมมือกันอย่างดีระหว่างครู
ปกติและครูการศึกษาพิเศษ

9. ครูสอนต้องมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรวม เช่น เชื่อว่าเด็กทุกคนพัฒนาได้
และมีสิทธิได้รับการศึกษาครูควรตั้งใจสอนและวางแผนการสอนอย่างรอบคอบ จัดการเรียนการ
สอนให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งพึงระลึกอยู่เสมอว่า
การพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม มีความสำคัญเช่นเดียวกันกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

10. ประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.7 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวม

นโยบายมีพื้นฐานมาจากมาตราที่เกี่ยวข้องในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน. 2548 : 133 - 136)

นโยบายจากมาตรา 10

1. ให้คนพิการทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี
2. ให้จัดการศึกษาให้เป็นพิเศษ
3. ให้จัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว
4. ให้ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทาง

การศึกษา

นโยบายจากมาตรา 15

1. ให้จัดการศึกษาให้แก่คนพิการอย่างหลากหลายรูปแบบ
2. ให้ดำเนินโครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนเรียนรวมมาตรฐานรวม 364

โรงเรียน โดยใช้โครงสร้างซิท ในการบริหารจัดการ

นโยบายจากมาตรา 24 และมาตรา 28

1. ให้มีหลักสูตรเฉพาะคนพิการระดับมาก
2. ให้เพิ่มเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ต้องสอนให้แก่คนพิการเฉพาะบุคคล

เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละบุคคล

3. ให้ปรับเนื้อหาสาระทั่วไปสอดคล้องกับคนพิการแต่ละประเภท
4. ให้ใช้โครงสร้างซิท ในการบริหารจัดการเรียนรวม

นโยบายจากมาตรา 52 (1)

1. ให้สถาบันราชภัฏยกเลิกการผลิตครูการศึกษาพิเศษระดับปริญญาและให้ผลิต
 2. ในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตและระดับปริญญาโททางการศึกษาพิเศษ
- แทน
3. สนับสนุนให้สถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัยต่างผลิตครูผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เพื่อพร้อมให้บริการแก่คนพิการ
 4. ให้ใช้เงินกองทุนการศึกษาเพื่อคนพิการสนับสนุนการพัฒนาครู และผู้บริหาร

นโยบายจากมาตรา 60 (3)

1. ให้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 (19 สิงหาคม 2545) โดย 3 วิธีการ คือ ขอยืมคานรายการในบัญชี ก. ขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อคานรายการในบัญชี ก. และ ค. ขอรืมหามรายการบัญชี ข. และ ค.
 2. ให้สถานศึกษาจัดดำเนินการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้แก่นักเรียนที่
ได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษรวมทั้งนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา
 3. ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545 โดย ให้จัดสรรงบประมาณแต่ละปี เป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ให้จัดสรรงบประมาณในอัตราที่มากกว่า แต่ไม่เกิน 5 เท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อ และวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่นักเรียนทั่วไปต่อคน ให้จัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อคนพิการ โดยใช้เงินของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล จำนวน 200 ล้านบาท สนับสนุนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา
 4. จัดหลักสูตรอบรมผู้ที่จะให้บริการแก่คนพิการตามรหัสรายการในบัญชี ก. ของกฎกระทรวง โดยใช้เงินสนับสนุนจากกองทุนการศึกษาเพื่อคนพิการ
- นโยบายบนหลักสิทธิมนุษยชน นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนพิการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ บนหลักการสิทธิมนุษยชน (4 - A) มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 27 - 29)

1. การจัดการศึกษาแบบให้เปล่า (Availability)

นโยบาย 1 : ให้คนพิการทุกคนมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี

นโยบาย 2 : ให้จัดบริการช่วยเหลือที่ระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว

นโยบาย 3 : ให้สถานศึกษาจัดให้คนพิการได้รับการสนับสนุนตามที่กำหนดใน IEP

2. การจัดการศึกษาที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Accessibility)

นโยบาย 4 : ให้จัดการศึกษาให้คนพิการเป็นพิเศษ

นโยบาย 5 : ให้จัดการเรียนการสอนเด็กพิการในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด โดยให้ได้รับการพัฒนาทุกด้าน

นโยบาย 6 : ให้นักเรียนพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. การศึกษาที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ (Acceptability)

นโยบาย 7 : เมื่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 175 แห่ง มีความพร้อมให้สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โอนงาน โรงเรียนและศูนย์การศึกษา พิเศษให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยปรับบทบาทสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นผู้ให้การสนับสนุน

นโยบาย 8 : ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมการผลิตพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาพิเศษให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

นโยบาย 9 : ให้ใช้เงินกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการสนับสนุนการพัฒนาครูและผู้บริหาร

4. การศึกษาที่สามารถปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียน (daptability)

นโยบาย 10 : ให้จัดการศึกษาให้แก่คนพิการอย่างหลากหลายรูปแบบ

นโยบาย 11 : ให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการเป็นเฉพาะบุคคลตาม IEP

นโยบาย 12 : ให้จัดสอนและฝึกทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนพิการ นอกเหนือจากการสอนวิชาการ

นโยบาย 13 : ให้มีหลักสูตรเฉพาะสำหรับนักเรียนพิการระดับมาก

นโยบาย 14 : ให้เพิ่มเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับคน พิการแต่ละประเภท

นโยบาย 15 : ให้ปรับเนื้อหาสาระในหลักสูตรให้สอดคล้องกับ นักเรียนพิการแต่ละประเภท

จึงสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กพิการหรือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพราะเด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของ สังคม เมื่อเด็กทุกคนได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติ เด็กพิการหรือที่มีความต้องการพิเศษ ก็สมควรได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติด้วย หากกีดกันไม่ให้เข้าเรียนปกติ นั่นคือความ ไม่ยุติธรรมของคนในสังคม เด็กทุกคนรวมทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องการความรัก ต้องการความมั่นใจ ต้องการศรัทธา รับ ต้องการมีบทบาท และต้องการมีส่วนร่วมในสังคม เช่นเดียวกัน และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ถือว่าเป็น การประหยัดเงินของรัฐประการหนึ่งด้วย เพราะไม่ต้องไปตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ ซึ่งการตั้ง โรงเรียนใหม่แต่ละแห่งจะต้องใช้งบประมาณในการก่อสร้าง รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก การจัดชั้นเรียนร่วมในโรงเรียนปกติจึงเป็นการลดค่าใช้จ่ายให้กับรัฐหรือลด ค่าใช้จ่ายให้กับผู้ปกครองด้วย เนื่องจากการเรียนร่วมเป็น การเรียนที่นักเรียนพิการได้เรียนกับ เด็กปกติที่โรงเรียนใกล้บ้าน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จึงลดลงด้วย

2.8 คุปองการศึกษา

คุปองการศึกษา หมายถึง เอกสารที่ใช้แทนจำนวนเงินอุดหนุนเพื่อนำไปรับหรือ ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา รายการที่ กำหนดตามบัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 ตามบัญชี ข. และ ค. ตาม กฎกระทรวง ฯ กำหนดหลักเกณฑ์ให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 ดังนี้ บัญชี ข. (แบบท้ายกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545)

รายการสิ่งอำนวยความสะดวก

1. ไม้เท้าขาว
2. แว่นขยายสำหรับบุคคลสายตาดูสั้น
3. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ช่วยในการใช้คอมพิวเตอร์ เช่น คีย์บอร์ดหรือเมาส์ชนิดพิเศษที่วางแขน เป็นต้น
4. ภายอุปกรณ์หรือเครื่องช่วยคนที่การเฉพาะบุคคล เช่น แขนเทียม ขาเทียม ไม้ค้ำยัน แก้วล้อเลื่อนแบบรองนั่ง อุปกรณ์ป้องกันถาวรกระแทกศีรษะ เป็นต้น
5. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสื่อสาร สำหรับบุคคลที่บกพร่องทางการพูด
6. เครื่องช่วยสื่อสารหรืออุปกรณ์ต่อพ่วงสำหรับบุคคลที่บกพร่องทางการพูด

รายการสื่อ

7. หนังสือเสียง ได้แก่ แถบเสียง แผ่นซีดี หรือที่จัดเก็บในวัสดุอื่น
8. หนังสืออักษรเบรลล์ ได้แก่ หนังสืออักษรเบรลล์ที่พิมพ์ลงในกระดาษธรรมดา หรือ กระดาษชนิดพิเศษหรือจัดพิมพ์ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือในวัสดุอื่น
9. หนังสือหรือภาพขยายใหญ่ ได้แก่ สิ่งพิมพ์หรือภาพขยายใหญ่ที่พิมพ์ลงในกระดาษธรรมดาหรือชนิดพิเศษ หรือจัดพิมพ์ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือในวัสดุอื่น
10. วัสดุที่ใช้ในการจัดทำสื่อตามลำดับที่ 7-9 เช่น กระดาษพิมพ์หนังสืออักษรเบรลล์ แผ่นซีดี แผ่นดีวีดี เป็นต้น
11. เครื่องเขียนอักษรเบรลล์ด้วยมือชนิดพกพา (slate and stylus)
12. เครื่องคำนวณที่แสดงผลโดยอักษรเบรลล์และอักษรตัวใหญ่ หรือเสียง
13. ชุดเครื่องมือเรขาคณิตและอุปกรณ์เขียนเส้นและภาพทูน
14. ถอบหรืออุปกรณ์ที่ใช้กำหนดบรรทัดหรือพื้นที่
15. อุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น เช่น กระดาษกราฟ ถูกคิด เป็นต้น
16. นาฬิกาบอกเวลา ชนิดแสดงผลเป็นอักษรเบรลล์และอักษรตัวใหญ่ หรือเสียง
17. ปากกาเส้นหนาหรือเข็มเป็นพิเศษ
18. ปากกุกรมภาษาไทย
19. อุปกรณ์พัฒนาทักษะการสื่อสาร เช่น กระดาษสื่อสาร บัตรคำ บัตรภาพ เป็นต้น
20. หนังสือเรียนที่มีขนาด น้าหนัก และวัสดุพิเศษ

21. สื่อการเรียนการสอนชนิดพิเศษ เช่น อุปกรณ์ช่วยเขียน ที่เปิดหนังสือสำหรับ
คนพิการ เป็นต้น

22. วิดีทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับคนพิการและครอบครัว
23. ชุดสื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กและประสานสัมพันธ์
24. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสาร
25. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้
26. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางด้านลักษณะนิสัย
27. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางด้านพัฒนาการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
28. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ

ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

29. การปรับเนื้อหา หลักสูตร เทคนิคการสอน การประเมินผลสำหรับคนพิการแต่ละ

บุคคล

30. การจัดอาสาสมัคร
31. การแนะแนวครอบครัว
32. การฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพ

บัญชี ก. (แบบที่ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545)

รายการสิ่งอำนวยความสะดวก

1. การสอนเสริม
2. การอ่านหนังสือ เอกสารหรือข้อสอบ
3. การนำทาง
4. การผลิตสื่อ
5. การจดคำบรรยาย
6. การซ่อมสื่อ
7. ภาษามือบด
8. การแก้ไขการพูดและทักษะการสื่อสาร
9. กิจกรรมบำบัด
10. ล้อรถเข็น

11. การอบรมทักษะพื้นฐาน เช่น ทักษะทางการเดินด้วยไม้เท้าขาว ทักษะทางการเขียน อักษรเบรลล์ ทักษะทางการสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ทักษะชีวิตประจำวัน ทักษะทางสังคม เป็นต้น

12. การแนะแนวการศึกษา

13. พี่เลี้ยงและผู้ช่วยเหลือ

14. คนตรีบำบัด คนตรีเพื่อพัฒนา

15. การพยาบาล เช่น บริการฉีดอินซูลิน บริการล้างแผลกดทับ บริการให้ยาตามคำสั่ง แพทย์บริการสวนปัสสาวะ เป็นต้น

16. การซ่อมและปรับปรุงแก้ไขอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวก

17. พฤติกรรมบำบัด และการแก้ไขพฤติกรรม

18. ศิลปะบำบัด และศิลปะเพื่อการพัฒนา

19. การประเมินพัฒนาการ การประเมินทางจิตวิทยาและทักษะด้านต่าง ๆ

3. การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management)

ในมาตรฐานที่ 2 ของมาตรฐานการศึกษาของชาติได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) เพื่อจะนำไปสู่การจัดการศึกษาที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ (ธีระ รุณเจริญ, 2550 : 183)

3.1 ลักษณะการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)

เป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่ได้รับความสนใจในวงการบริหารโรงเรียนมากในปัจจุบัน เพราะรูปแบบที่น่าจะสอดคล้องกับแนวทางการบริหารตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะมีลักษณะดังนี้

3.1.1 เป็นทวนเน้นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละโรงเรียนที่มีความแตกต่างกัน

3.1.2 เป็นการกระจายอำนาจบริหารจัดการไปยังโรงเรียนโดยตรง

3.1.3 เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) เป็นหลักสำคัญ

3.1.4 มีความเชื่อว่าโรงเรียนบริหารจัดการตนเองได้

3.1.5 ให้โรงเรียนมีอำนาจและความรับผิดชอบโดยตรงต่อการดำเนินงานของโรงเรียนด้วยตนเอง

3.1.6 มีความเชื่อว่าโรงเรียนมีไว้เพียงเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบาย หรือตามแผนงานที่หน่วยเหนือกำหนดเท่านั้น แต่เป็นหน่วยปฏิบัติที่สามารถวิเคราะห์ปัญหา สามารถกำหนดนโยบายวางแผน และบริหารจัดการได้ด้วยตนเองการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะต้องมีการลดอำนาจการสั่งการ จากระดับบนมาให้สถานโรงเรียนหรือคณะกรรมการ โรงเรียน และถ่ายโอนอำนาจการบริหารจัดการจากเขตการศึกษาเข้าสู่โรงเรียนโดยตรง ทำให้การบริหารโรงเรียนเป็นการตัดสินใจ ณ ฐานปฏิบัติ (Site-based Decision-making)

โรงเรียนจะมีอำนาจมากขึ้นในการตัดสินใจและต้องรับผิดชอบโดยตรงคือ :

- 1) การวางแผนการพัฒนาโรงเรียน
- 2) การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
- 3) การพัฒนาบุคลากร
- 4) การจัดการการเงินและการงบประมาณ

ดังนั้น จะต้องมีกรให้อำนาจ (Empower) โรงเรียนในการบริหารจัดการตนเอง โดยระบบการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสีย โดยตรง หลักปฏิบัติที่สำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังนี้

- 1) กระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังสถานศึกษาหรือโรงเรียนโดยตรง
- 2) ให้โรงเรียนมีอำนาจและต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ
- 3) เน้นการให้บริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งรูปแบบ

การมีส่วนร่วมที่นิยมใช้กันมากคือ การบริหารโดยคณะกรรมการโรงเรียน

คณะกรรมการ โรงเรียนโดยทั่วไปประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน ผู้แทนครู ผู้ปกครองและผู้แทนชุมชน โดยร่วมกันมีบทบาทในการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน คอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง และชุมชนโดยตรงได้มากที่สุด

การบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากกระแสความเปลี่ยนแปลงในโลกธุรกิจอุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น กระจายอำนาจการบริหารจัดการเพิ่มอำนาจการตัดสินใจ ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติไปยังหน่วยปฏิบัติ ทำให้องค์การหรือหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบได้อย่างมีคุณภาพ สามารถสร้างกำไรและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า ผู้รับบริการ และผู้เกี่ยวข้องได้มากยิ่งขึ้น

โรงเรียนต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การและแบบแผนการทำงานของโรงเรียนให้เป็น ผู้รู้จักคิดริเริ่มด้วยตนเอง คิดช่วยตนเอง สร้างตนเองให้เข้มแข็ง บริหาร โดยถารริเริ่มด้วยตนเอง และรู้จักรับผิดชอบตนเอง การบริหารในรูปแบบนี้ ก่อให้เกิดการปฏิรูปที่การบริหาร โรงเรียน โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในประเทศไทยจะมีประสิทธิภาพ เมื่อดำเนินการ ตามเงื่อนไขต่อไปนี้

- 1) มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรง
- 2) บริหาร โดยคณะกรรมการ เน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่ แบบการร่วมมือ (Co-operation) อย่างที่เคยเป็น

3.2 หลักการทั่วไปในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปหลักการทั่วไปในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ 6 หลักการดังนี้

1. การกระจายอำนาจ คือ อำนาจการจัดการศึกษาให้กับประชาชน สำหรับประเทศไทยจะมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา
2. การบริหารตนเอง สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น ภายใต้การบริหารในรูปแบบขององค์กรบุคคล
3. การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนตัดสินใจกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมคิดร่วมทำ
4. ภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน เป็นภาวะผู้นำที่เน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก
5. การพัฒนาทั้งระบบ ปรับทั้งเรื่องโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุน
6. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ โรงเรียนต้องพร้อมให้มีการตรวจสอบ เพื่อให้ การบริการและการจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นนวัตกรรมทางการบริหารที่ให้สถานศึกษามี อิสระในการบริหารและจัดการเรียนการสอน และที่สำคัญคือ เป็นการคืนอำนาจให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

3.3 การนำศาสตร์ SBM มาใช้

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 187) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างศาสตร์ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือ SBM พอสรุปได้ดังนี้

1. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน SBM อาจแบ่งได้เป็น 4 แบบ คือ
 - 1.1 แบบต้นสังกัดปล่อยให้ทำ เป็นแบบจอมปลอมหรือศูนย์เปล่า
 - 1.2 แบบรวมศูนย์ เป็นแบบที่ดำเนินการ โดยใช้กฎ ระเบียบ
 - 1.3 แบบทดลองนำร่อง แบบดำเนินการนำร่อง
 - 1.4 แบบ SBM แท้ เป็นแบบที่กำหนดเป้าหมายของระบบ
2. เงื่อนไขของการสร้างศาสตร์ SBM บนแผ่นดินแม่
 - 2.1 มีอิสระที่จะคิดทดลอง
 - 2.2 มีเวลาดำเนินการยาวนานพอสมควร
 - 2.3 ผู้เกี่ยวข้องทุ่มเท หมกหมุ่น ติดตาม
 - 2.4 มีกลุ่มใหญ่พอ เกิดความหลากหลาย
 - 2.5 สร้างความรู้ ชัดเจนกับความรู้เดิม และมีการตรวจสอบความรู้
3. SBM ในอุดมคติ คือ ทำให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
 - 3.1 สร้างผลผลิต คือ นักเรียน
 - 3.2 สร้างคนทำงาน คือครู โดยได้รับการพัฒนาส่งเสริม
 - 3.3 สร้างศาสตร์หรือวิชาที่ใช้ในการทำงาน
4. หลักการของ SBM ในบริบทไทย
 - 4.1 มุ่งเป้าที่ผู้เรียน
 - 4.2 ลดขั้นตอนและการควบคุมสั่งการ
 - 4.3 เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ
 - 4.4 มองผู้ร่วมงานอย่างกว้าง
 - 4.5 เปิดโอกาสให้อิสระในการสร้างนวัตกรรม
 - 4.6 มีการตรวจสอบและประเมินผล

3.4 ยุทธศาสตร์เพื่อรับการกระจายอำนาจการบริหารโรงเรียน

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 189) ได้วิจัยเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ การบริหารโรงเรียน ตามมาตรา 39 แห่ง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 และได้เสนอยุทธศาสตร์เพื่อรับการกระจายอำนาจการบริหาร โรงเรียน ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์เชิงเป้าหมาย

เพื่อสร้างความชัดเจน การยอมรับและการปฏิบัติในการบริหารและ
การจัดการศึกษาจุดมุ่งหมาย หลักการ มาตรฐาน
เพื่อปรับเปลี่ยนและเสริมสร้างวัฒนธรรมการบริหาร โรงเรียนให้สอดคล้อง
กับแนวทางการบริหารงานที่กำหนดไว้

เพื่อพัฒนาสมรรถภาพผู้บริหาร โรงเรียน ให้เอื้อต่อการเป็นผู้บริหารมืออาชีพ
และมีความพร้อมที่จะบริหารตามการกระจายอำนาจการบริหาร โรงเรียนทั้ง 4 ด้าน

2. ยุทธศาสตร์วิธีการดำเนินการ

กำหนดหลักเกณฑ์ เกณฑ์มาตรฐานและแนวทางที่เกี่ยวข้อง
ศึกษา สภาพปัญหา และความต้องการ ตลอดจนสังเคราะห์ภาพในการบริหาร และการจัดการศึกษา
ของผู้บริหาร โรงเรียน

สร้างหลักสูตรการฝึกอบรม โดยเน้นการฝึกอบรมด้วยตนเอง
สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอื่นที่จำเป็นให้แก่โรงเรียน
กำกับ ติดตาม และนิเทศ ตลอดจนทำการประเมินการบริหารและการจัด
การศึกษาเป็นระบบและต่อเนื่อง

สรรหาผู้บริหาร โรงเรียนที่บริหารและจัดการศึกษาตามแนวการกระจาย
อำนาจ “แกนนำ” เพื่อส่งเสริมและให้รางวัลเพื่อสร้างเครือข่ายต่าง ๆ

3.5 สมรรถภาพ ตัวบ่งชี้ และขั้นตอนการดำเนินการ

จากการศึกษาของ ชีระ รุญเจริญ (2550 :190) เกี่ยวกับสมรรถภาพตัวบ่งชี้ ขั้นตอน
การดำเนินการ การบริหาร โดยไซโรงเรียนเป็นฐาน พอสรุปได้ดังนี้

3.5.1 สมรรถภาพที่จำเป็นของผู้บริหาร โรงเรียน

- 1) สามารถสร้างศรัทธาให้แก่ครูและผู้ร่วมงาน
- 2) ทำงานเป็นทีม
- 3) เป็นผู้นำทางวิชาการ
- 4) มีวิสัยทัศน์
- 5) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 6) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 7) มีความรักความสามัคคีในการบริหาร

- 8) กล้าตัดสินใจและรับผิดชอบ
- 9) ชื่อสัตย์ โปร่งใส
- 10) เป็นผู้ประสานงานที่ดี
- 11) เป็นนักประชาธิปไตย
- 12) เป็นผู้สามารถอำนวยความสะดวก สนับสนุน
- 13) เป็นแบบอย่างที่ดี

3.5.2 ตัวอย่างการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

- 1) แสดงความคิดเห็นในการวางแผนพัฒนางานของโรงเรียน
- 2) ทำงานแบบประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมงาน
- 3) ทิศวิเคราะห์เพื่อแปลงแนวคิดให้เป็นการปฏิบัติ
- 4) กล้าที่จะตัดสินใจและเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนางาน
- 5) ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีกับเพื่อนครู ผู้ปกครอง และชุมชน
- 6) จัดการให้เพื่อนครูทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) ทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมกับบุคลากรทุกฝ่าย
- 8) ส่งเสริมให้ครูทุกคนเข้าร่วมเสนอแนะรูปแบบการบริหาร

ด้านวิชาการของโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

- 9) วางแผนบริหารงานให้ต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของ

นักเรียน ครู และผู้บริหาร

3.5.3 ขั้นตอนการดำเนินงานการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ในการดำเนินการดังกล่าว ผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน ผู้ปกครองของนักเรียนต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มองเห็นคุณค่า และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร โดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีหลักการและก้ำกับลู่ การดำเนินการอย่างเป็นระบบในการดำเนินงานตามเงื่อนไขข้างต้น การเตรียมความพร้อม เพื่อสร้างความพร้อมให้กับ ทุกคน และจัดให้มีกลไกการดำเนินงาน แล้วหลังจากนั้นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบติดตามและร่วมกันประเมินปรับปรุง

3.6 มาตรฐานและตัวชี้ การบริหารโรงเรียน

ธีระ รุณเจริญ (2550 : 192) โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้พัฒนาเกณฑ์ มาตรฐานการบริหารฐานโรงเรียน ไว้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านการกระจายอำนาจ
2. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม
3. ด้านการบริหารจัดการที่ดี

ดังมีรายละเอียดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานด้านการกระจายอำนาจ

มาตรฐานที่ 1 สถานศึกษามีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการด้านวิชาการเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

- 1.1 สถานที่มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม
 - 1.2 สถานศึกษามีการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ
 - 1.3 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ยืดหยุ่นเหมาะสมกับธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียน
 - 1.4 สถานศึกษามีระบบงานวิทยากร กำกับ ติดตาม และนิเทศงานวิชาการ
 - 1.5 สถานศึกษามีการจัดการและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.6 สถานศึกษามีฐานข้อมูลและใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
- มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษามีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารงานบุคคลเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ตัวบ่งชี้
- 2.1 สถานศึกษาสามารถเสนอขออัตรากำลังและมาตรฐานตำแหน่งของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ตรงกันตามต้องการได้
 - 2.2 สถานศึกษามีส่วนร่วมในการสรรหาและคัดเลือกตัวบุคลากรตามความต้องการ
 - 2.3 สถานศึกษามีการพัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นมืออาชีพในการปฏิบัติการเรียนรู้
 - 2.4 สถานศึกษามีการพิจารณาให้ประโยชน์ตอบแทนและดำเนินการทางวินัยแก่ครูและบุคลากรอย่างเป็นธรรม
 - 2.5 สถานศึกษามีการระดมและสร้างเครือข่ายทรัพยากรบุคคลและองค์กรในชุมชน

มาตรฐานที่ 3 สถานศึกษามีอิสระและความคล่องตัวในการบริหาร จัดการ
งานประมาณ เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ
ตัวบ่งชี้

3.1 สถานศึกษามีระบบงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงานและสนับสนุนการปฏิรูป
การเรียนรู้

3.2 สถานศึกษามีการระดมทรัพยากรและการลงทุนจากแหล่งต่าง ๆ และมี
การออกระเบียบการใช้เงินรายได้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.3 สถานศึกษาสามารถบริหารงบประมาณสำหรับการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ

3.4 สถานศึกษามีระบบการตรวจสอบการใช้เงินงบประมาณ สิทธิประโยชน์และ
รายได้ซึ่งมีประสิทธิภาพ

3.5 สถานศึกษามีการรายงานการใช้เงินค่อต้นสังกัดอย่างสม่ำเสมอ
มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษามีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารทั่วไป

เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ
ตัวบ่งชี้

4.1 สถานศึกษามีระบบการบริหารงานธุรการ การพัสดุ งานอาคารสถานที่
การประชาสัมพันธ์และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น คล่องตัว และสนับสนุน
การปฏิรูปการเรียนรู้

4.2 สถานศึกษามีมาตรการตรวจสอบความถูกต้อง โปร่งใสในการบริหาร
จัดการงานธุรการ การเงินและบัญชี การพัสดุ งานอาคารสถานที่ การประชาสัมพันธ์และการ
สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

4.3 สถานศึกษามีแผนพัฒนาสถานศึกษาที่สมบูรณ์ และมีการปฏิบัติตามแผน
อย่างครบวงจรภายในเวลาที่กำหนด

มาตรฐานด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษามีระบบการบริหารและการจัดการศึกษแบบมีส่วน
ร่วม โดยองค์คณะบุคคลและเครือข่าย
ตัวบ่งชี้

5.1 สถานศึกษาจัดให้มีกระบวนการสรรหาและคัดเลือกกรรมการสถานศึกษา
อย่างโปร่งใส คณะกรรมการสถานศึกษามีความเข้าใจในเป้าหมายการดำเนินงาน

5.2 ชัดเจนตรงกันและมีความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน

5.3 คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกับ
สถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการจัดการประชุมที่
มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

5.5 สถานศึกษามีการนำมติและความเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานและเครือข่ายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

5.6 สถานศึกษามีระบบการบริหารแบบเครือข่าย ทั้งบุคคลและองค์กรที่
หลากหลาย

มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษาเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมใน
กระบวนการบริหารและจัดการศึกษา

ตัวบ่งชี้

6.1 สถานศึกษาเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้า
มามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6.2 ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารกิจกรรม
ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนที่ดี

มาตรฐานที่ 7 สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ
จุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ตัวบ่งชี้

7.1 สถานศึกษามีระบบการบริหารทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหาร
บุคคล และการบริหารทั่วไป ที่มุ่งเน้นสิทธิและประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ

7.2 สถานศึกษามีระบบการบริหารภายใน ที่เน้นการกระจายอำนาจ
การตัดสินใจ เพื่อการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

7.3 สถานศึกษามีวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีระบบการบริหารและจัดการศึกษาที่ยึดหลัก
ธรรมมาภิบาล เพื่อมุ่งผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

8.1 สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพภายใน ที่พร้อมรับการประเมิน
ภายนอก และการตรวจสอบจากรัฐมนตรี

8.2 สถานศึกษามีระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารที่มีฐานข้อมูลในการบริหาร ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไปที่มีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 9 สถานศึกษามีระบบการบริหารและจัดการศึกษาที่พร้อมรับ การตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพ

คำวินิจฉัย

9.1 สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพภายในที่พร้อมรับการประเมิน ภายนอก และการตรวจสอบจากชุมชน

9.2 สถานศึกษามีระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารที่มีฐานข้อมูลในการบริหาร ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไปที่มีประสิทธิภาพ

4. หลักการ PDCA ในการจัดการเรียนร่วม

สันติ ฤาไชย (2548 : 39) ได้เสนอหลักการ PDCA ในการจัดการเรียนร่วมไว้ ดังนี้

1. โรงเรียนควรจัดตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมขึ้นมา โดยที่คณะกรรมการการประกันคุณภาพ ประชุมแถลงนโยบายกับผู้บริหาร ครู บุคลากรอื่น ในโรงเรียนและผู้ปกครอง การจัดอบรมบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการ เรียนร่วม การประเมินผลการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมรวมทั้งความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ ในการจัดกิจกรรม นำเสนอผลการประกันคุณภาพให้ผู้บริหารและบุคลากรอื่น ๆ ทราบกลไก ในการดำเนินงาน หากมีหน่วยงานภายนอกมาขอผลการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วม ก็ สามารถนำเสนอผลการประกันคุณภาพให้แก่หน่วยงานภายนอกได้รับทราบการประกันคุณภาพ ได้

2. กลไกในการดำเนินงาน เมื่อคณะกรรมการการประกันคุณภาพได้มีการประชุม และรับทราบนโยบายร่วมกันแล้ว การดำเนินงานในเรื่องการกำหนดการประกันคุณภาพ การ จัดการเรียนร่วมนั้น เป็นระบบการประเมินผลภายใน โดยให้ความสำคัญแก่การประเมินตนเอง (self-evaluation) และมีกระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของโรงเรียนในด้าน การจัดการเรียนร่วมจะต้องเริ่มจากขั้นตอนนี้

2.1 การวางแผน (Plan) การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการจัดการเรียน ร่วม เนื่องจากกรจัดการเรียนร่วมนั้น ต้องมีบุคลากรหลายกลุ่มเข้ามาทำงานร่วมกัน ตั้งแต่ ผู้บริหาร ครูทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครองนักเรียนทั่วไป และผู้ปกครองนักเรียนที่มีความบกพร่อง ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้ เราเรียกว่า Collaboration

2.2 การปฏิบัติงาน (DO) การปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดขึ้นซึ่งคณะทำงานจะต้องมีแผนงานที่เป็นรูปธรรม มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนงานอย่างชัดเจน อาจทำเป็นปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยกำหนดวัน เดือน ปี ของการเริ่มต้นการปฏิบัติงานและกำหนดวันสิ้นสุดเพื่อที่จะได้วัดและประเมินผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่อไป

2.3 การตรวจสอบ (Check) การตรวจสอบตัวเองนั้นต้องมีฐานข้อมูลในการรองรับอย่างชัดเจน คณะทำงานต้องกำหนดองค์ประกอบหรือตัวชี้วัด รวมทั้งเกณฑ์ในการชี้วัดอย่างชัดเจน คณะทำงานอาจกำหนดองค์ประกอบหรือเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง

2.4 การปรับปรุงแก้ไข (Action) การปรับปรุงแก้ไขเกิดจากการตรวจสอบขั้นตอนการปฏิบัติงานจากการประเมิน แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.4.1 การรายงานผลการประเมิน คณะกรรมการจะต้องจัดรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Study Report) กำหนดแบบฟอร์มนำเสนอและรูปแบบการเผยแพร่ โดยต้องเผยแพร่ให้บุคลากรทุกกลุ่มและทุกคนรับทราบ ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 วงจรการทำงานแบบ PDCA

ที่มา : สุวิมล ว่องวณิช (2543 : 36)

3. กิจกรรมการประกันคุณภาพ การจัดกิจกรรมประกันคุณภาพนั้นจะต้องมีการประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกคนในกลุ่ม ถือว่าการประชุมหรือการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมเป็นกิจกรรมแรกที่คณะกรรมการที่ประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมต้องทำ จากนั้นควรมีการให้ข้อมูลสาระสนเทศแก่บุคลากร

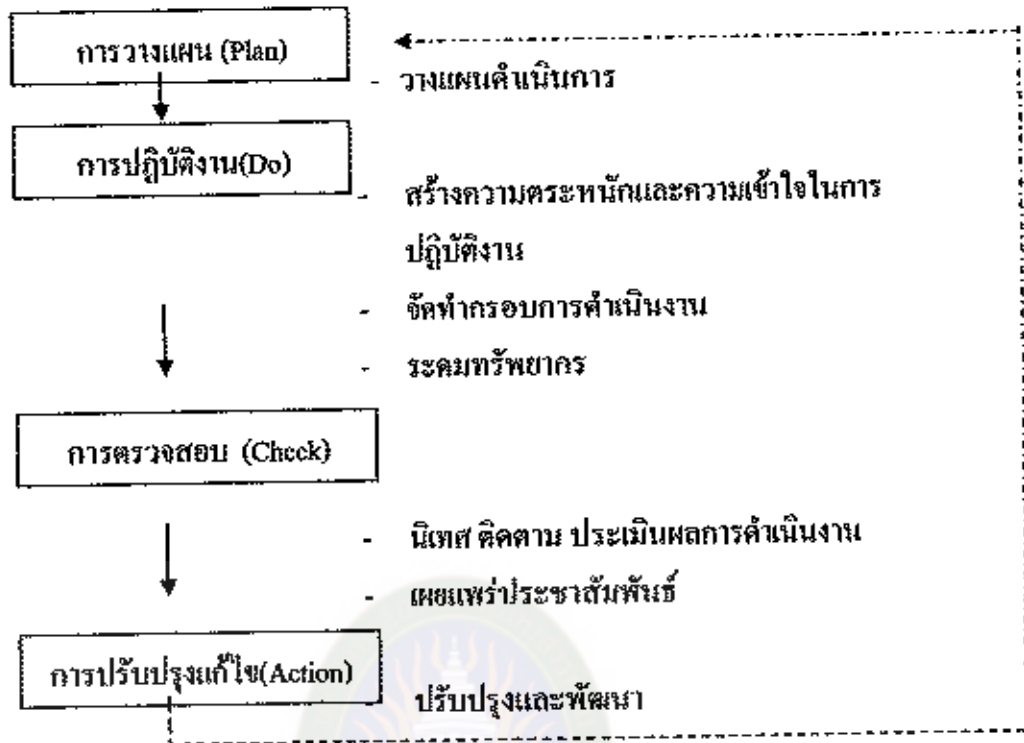
ทุกคนให้รับทราบ โดยมีวิธีการ เช่น จัดป้ายนิเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียน ซึ่งควรจัดเป็นระยะๆ แสดงให้เห็นการดำเนินงานประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การจัดทำแผนผังเพื่อประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในโรงเรียนและบุคลากรทั่วไปทราบ การจัดประชุมครู / ผู้ปกครอง / นักเรียน เพื่อให้ทราบในเรื่องการประกันคุณภาพการการจัดการเรียนร่วม การจัดอบรมครูให้มีความรู้ในเรื่องการจัดการเรียนร่วม ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ โดยอาจเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายและการส่งครู/บุคลากรไปอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการความรู้ในการจัดการเรียนร่วม การศึกษาพิเศษ ตามหน่วยงานต่าง ๆ

ในการบริหารจัดการเรียนร่วมจำเป็นต้องมีกระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของโรงเรียนในด้านกาจัดการเรียนร่วม ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Plan)
2. การปฏิบัติงาน (Do)
3. การตรวจสอบ (Check)
4. การปรับปรุงแก้ไข (Action)

กลไกในการดำเนินงานในโรงเรียนเรียนร่วมโดยทั่วไป ควรจะได้มีกระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของโรงเรียน โดยการนำหลักการของ PDCA มาใช้ดังแผนภูมิที่ 1 และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 2 แนวทางการสนับสนุนการจัดการเรียนร่วม

ที่มา : สุวิมล ว่องวนิช (2543 : 36)

ขั้นตอนในการดำเนินการสนับสนุนการจัดการเรียนร่วม ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำ
จังหวัดมหาสารคาม ได้ดำเนินการดังนี้

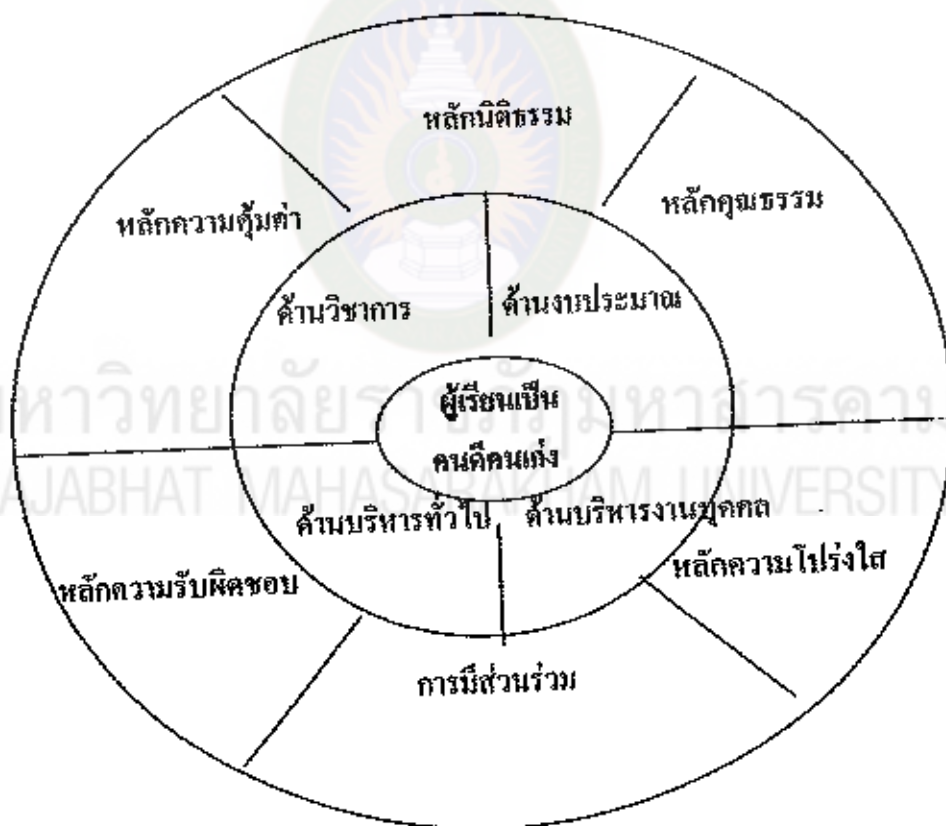
1. รวบรวมข้อมูล เอกสารประกอบการดำเนินงาน
2. สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน
3. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงาน
4. ประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียนเรียนร่วม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
5. วางแผนให้บริการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกตามกฎกระทรวงฯ และจัดสรร
งบประมาณสนับสนุน
6. นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และจัดทำรายงานผล
7. ทบทวนประเมินผลของโครงการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อไป
8. การขยายผลโครงการ

การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะมีลักษณะดังนี้

1. เป็นการเน้นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละ โรงเรียนที่มีความแตกต่างกัน
2. เป็นการกระจ่ายอำนาจการบริหารจัดการไปยังโรงเรียนโดยตรง
3. เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) เป็นหลักสำคัญ
4. มีความเชื่อว่าโรงเรียนบริหารจัดการตนเองได้
5. ให้โรงเรียนมีอำนาจและความรับผิดชอบ โดยตรงต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

ด้วยตนเอง

6. มีความเชื่อว่าโรงเรียนมิใช่เพียงเป็นหน่วยปฏิบัติการนโยบายหรือตามแผนงานที่หน่วยเหนือกำหนดเท่านั้น แต่เป็นหน่วยปฏิบัติที่สามารถวิเคราะห์ปัญหา สามารถกำหนดนโยบายวางแผน และบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง

แผนภูมิที่ 3 แสดงแนวคิดทั่วไปในการบริหารฐานโรงเรียน School Based Management

ที่มา : ชีระ รุญเจริญ (2550 : 183)

5. แนวทางการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างชี้ท

จากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษและการจัดการเรียนร่วม จึงได้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างชี้ท (เบญญา ซอธารินทร์, 2547 : 35) นี้ดังนี้

5.1 ด้านนักเรียน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนพิการหรือมีความบกพร่องและนักเรียนทั่วไป โรงเรียนควรเตรียมความพร้อมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้

5.1.1 เตรียมความพร้อมนักเรียนหรือที่มีความบกพร่อง ในด้านร่างกาย วิชาการ อารมณ์และสังคม การช่วยเหลือตนเอง หากพิการตั้งแต่แรกเกิดจำเป็นต้องได้รับการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือเตรียมความพร้อมพื้นที่ที่พัฒนาการ เพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้านซึ่งในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้น เป็นช่วงสำคัญที่สุดที่เด็กควรได้รับการเตรียมพร้อมเพราะช่วงอายุ 0-3 ปี เป็นช่วงที่สมองเจริญเติบโตมากที่สุด การเตรียมพร้อมทำได้โดยการกระตุ้น การพัฒนาส่วนที่เหลืออยู่ เมื่อได้รับการพัฒนา ระดับการพัฒนาต่าง ๆ (functional level) จะสูงขึ้น ในทางกลับกันหากไม่ได้รับการพัฒนาการกระตุ้นหรือส่งเสริมส่วนที่เหลืออยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการพัฒนาต่าง ๆ จะถดถอยหายไป ทำให้เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้ทันที่ ดังนั้น การช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ได้อย่างเห็นผลชัดเจน เช่น เด็กสูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบล (db) ตั้งแต่แรกเกิด (หูหนวก) และบุคคลภายในครอบครัวกระตุ้นการได้ยินของเด็กตั้งแต่ แรกเกิด โดยเวลาพูดกับเด็ก ผู้พูดจะหันหน้าให้ตรงกับเด็กเพื่อให้เด็กได้เห็นการขยับริมฝีปาก ใช้น้ำ ทำท่าทาง เอามือเด็กมาจับคอและริมฝีปากแล้วตอมปากนมให้เด็กรู้สึกถึงลมที่ออกมา แสดงให้เด็กรู้เวลาที่เด็กตอบสนองได้อย่างถูกต้อง การที่เด็กได้รับการกระตุ้นเชิงบวก จะทำให้พัฒนาทางด้านการได้ยินดียิ่งขึ้นไปนั้น มิได้หมายความว่า การได้ยินเพิ่มขึ้น แต่การได้ยินของเด็กมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ใช้งานได้ดีขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน ในกรณีที่เด็กพิการภายหลัง เช่น อยู่ในระดับมัธยมศึกษาแล้วขาด การเตรียมความพร้อมนักเรียนในช่วงวัยรุ่นนั้นต้องคำนึงถึงจิตใจและการยอมรับความพิการหรือความบกพร่องภายหลังด้วย ซึ่งถือเป็นเรื่องยากและมีผลต่อจิตใจมาก รวมทั้งต้องมีการเตรียมทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การทำความสะอาดกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation and mobilities : O&m) เพื่อให้เด็กมี

ความสามารถในการดำรงชีวิตอิสระ (independent living) และช่วยเหลือตนเองได้ มากที่สุด และเร็วที่สุด เป็นต้น

5.1.2 เตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไป ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปในโรงเรียน โดยการให้ข้อมูลเพื่อให้นักเรียนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกิดการยอมรับสามารถให้ความช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการหรือมีความบกพร่องอย่างถูกวิธี และเท่าที่จำเป็นที่ผ่านมาพบว่าคนที่คนส่วนใหญ่ที่มีทัศนคติเชิงลบต่อนักเรียนพิการหรือมีความบกพร่อง เช่น สมรรถ เวทนา สงสาร กลัว ไม้ไว้วางใจ มักเกิดจากความรู้สึกหรือไม่มีข้อมูลที่ถูกต้อง ดังนั้นควรทำความเข้าใจและอธิบายเกี่ยวกับลักษณะความพิการทั่วไปในชั้นเรียน ได้รู้จักและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูอาจจัดสถานที่จำลองให้นักเรียนทดลองเป็นคนพิการ และ ทำกิจกรรมต่าง ๆ และอภิปรายถึงความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคน กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปได้เข้าใจถึงความซับซ้อนใจ ความไม่สะดวก และความลำบากของเพื่อนพิการหรือมีความบกพร่องมากขึ้น กิจกรรมอื่นที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจและยอมรับเพื่อนพิการหรือ มีความบกพร่องมากขึ้น เช่น การเชิญผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กพิการมาบรรยายให้ฟัง พร้อมทั้งให้ดูภาพยนตร์ สไลด์ แผ่นพับ บทความและสื่ออื่น ๆ ประกอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามปัญหาต่าง ๆ การจัดนิทรรศการเรื่องราวเกี่ยวกับคนพิการหรือมีความบกพร่อง เพื่อให้นักเรียนในชั้นเรียนและนักเรียนทุกคนในโรงเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ การทัศนศึกษา สถานที่ดูแลคนพิการหรือมีความบกพร่อง เพื่อให้นักเรียน ได้เห็นและเรียนรู้ว่าคนพิการหรือมีความบกพร่องมีความเป็นอยู่อย่างไร นอกจากนี้ ควรสอนทักษะการช่วยเหลือเบื้องต้นในการช่วยเหลือคนพิการหรือที่มีความพิการเบื้องต้นให้กับนักเรียนทั่วไปด้วย

ดังนั้น นักเรียนพิการหรือมีความบกพร่องและนักเรียนทั่วไป โรงเรียนต้องเตรียมความพร้อมให้มีความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยเน้นการอยู่ร่วมกัน การได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถร่วมได้ให้มากที่สุด โดยท้ายที่สุดนักเรียนทั้งสองประเภทก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้

5.2 ด้านสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

5.2.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ควรจัดให้นักเรียนพิการหรือมีความบกพร่องได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment : LRE) โรงเรียนควรพยายามให้เด็กได้เรียนร่วมในชั้นเรียนทั่วไปมากที่สุด หากไม่สามารถจัดให้

เรียนร่วมได้เต็มเวลาที่อาจจัดเป็นบางเวลาก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือมีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคลโดยทั่วไป ควรจัดให้นักเรียนทุกคนเข้าเรียนในชั้นเรียนทั่วไปโดยแยกนักเรียนออกจากเพื่อนทั่วไปให้น้อยที่สุด โรงเรียนควรปรับสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักวิชาการ คือ พิจารณาถึงสภาพความบกพร่องของนักเรียนแต่ละประเภท ตัวอย่างเช่น นักเรียนที่มีการเห็นแลือนราง ควรมิใช่โต๊ะไว้ที่โต๊ะเรียนและจัดให้นักเรียนนั่งแถวหน้าสุด รวมทั้งไม่ให้แสงสะท้อนจากหน้าต่างเข้ามารบกวนขณะที่นักเรียนดูกระดานดำ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรจัดให้นั่งแถวสองหรือแถวสาม โดยนั่งมุมโคนมุมหนึ่งของห้อง เพื่อให้นักเรียนสามารถมองครูและเพื่อนนักเรียนได้ทั่วถึง นักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายที่นั่งรถเข็น เมื่อจำเป็นต้องเรียนวิชาเกษตร และนักเรียนต้องปลูกผักสวนครัว ครูควรยกระดับแปลงผักให้สูงขึ้นจากพื้น ให้อยู่ในระดับเดียวกับที่นั่งเก้าอี้รถเข็น เพื่อให้นักเรียนปลูกผักได้สะดวก นอกจากนี้ควรคำนึงถึงพาหนะที่ใช้ในการรับส่งนักเรียนจากบ้านไปโรงเรียนและจากโรงเรียนไปบ้าน ไร่นาสวนผักและไปกิจกรรมอื่น ๆ ที่นักเรียนจะต้องเคลื่อนย้าย นอกจากนี้ควรมีการบริหารจัดการตารางเรียนเวลาเรียนและห้องเรียน เช่น ห้องเรียนสำหรับนักเรียนร่วมควรอยู่ชั้นล่างของอาคาร พื้นห้องเรียนควรราบเรียบ และมีการปรับระดับพื้น เพื่อความสะดวกในการใช้รถเข็น ห้องน้ำ โต๊ะ เก้าอี้ และคำนึงถึงการถ่ายเทของอากาศ แสงจากธรรมชาติ แสงไฟ เป็นต้น

5.2.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของเด็ก ได้แก่ พ่อแม่ ครู และบุคลากร อื่น ๆ ในโรงเรียน โรงเรียนทั่วไปมีการจัดการเรียนร่วมผู้บริหารจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ในโรงเรียนที่จะเป็นผู้นำและสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนพิการหรือมีความบกพร่อง เรียนร่วมในโรงเรียน หากโรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการไว้แล้ว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำเสนอเรื่องให้คณะกรรมการโรงเรียนทราบและพิจารณา จัดตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ครูทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรภายนอก เพื่อกำหนดนโยบายการจัดการเรียนร่วม แนวทางการดำเนินงานจัดสรรงบประมาณ บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน และรูปแบบการจัดการเรียนร่วม เมื่อคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียนประชุมกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานในการจัดการเรียนร่วมเรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนจะต้องจัดประชุมชี้แจงการกำหนดนโยบายของโรงเรียนและมอบหมายหน้าที่ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยให้ถือเป็นปริมาณงานพร้อมทั้งให้ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น และร่วมเป็นเจ้าของโครงการและนอกจากนี้โรงเรียนต้องจัดทำป้ายประกาศ นำเสนอในลักษณะของโปสเตอร์ แผ่นพับ วีดีโอ หรือป้ายนิเทศเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้ทุกคน ที่เกี่ยวข้อง

รับทราบเกี่ยวกับนโยบายและประชาสัมพันธ์ ให้ผู้ปกครองของเด็กพิการหรือมีความบกพร่อง
 อาสาเป็นวิทยากรด้วย

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมบุคคลต้องคำนึงถึง
 นักเรียนพิการหรือมีความบกพร่องได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด โรงเรียนควร
 พยายามให้เด็กได้เรียนร่วมชั้นในชั้นเรียนทั่วไปมากที่สุด หากไม่สามารถจัดให้เรียนร่วมได้เต็ม
 เวลา ก็อาจจัดเป็นบางเวลาก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือ
 มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคล ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในโรงเรียนที่จะ
 เป็นผู้ริ และสร้างบรรยากาศให้ทุกฝ่ายเกิดการยอมรับ นักเรียนพิการหรือมีความบกพร่องเรียน
 และร่วมสร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน

5.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน คือ กิจกรรมภายในและกิจกรรมภายนอกห้องเรียนเป็น
 ส่วนหนึ่งของจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการ
 หรือมีความบกพร่องได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ซึ่งประกอบด้วย

5.3.1 การบริหารจัดการหลักสูตร

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10 (2544 : 2-9) ได้ให้รายละเอียดไว้
 ดังนี้

- 1) การปรับปรุงหลักสูตรทั่วไป คือ ปรับหลักสูตรที่ใช้กับนักเรียนทั่วไป
 มาใช้กับนักเรียนพิการหรือมีความบกพร่อง เช่น สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทาง
 การมองเห็น อาจปรับจากการวาดรูปมาเป็นกรเขียนแทนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทาง
 การได้ยิน อาจปรับให้ไม่ต้องอ่านออกเสียง
- 2) การจัดทำหลักสูตรเฉพาะ คือ หลักสูตรที่เป็นแนวทางการศึกษาตั้งแต่
 ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาปลาย (หลักสูตรสำหรับหรือหลักสูตรอุษานาน) ซึ่งถือเป็น
 หลักสูตรเฉพาะบุคคล โดยพิจารณาจากระดับความพิการจากแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
 ของนักเรียน โรงเรียนอาจประยุกต์ตามแนวทางของกรมวิชาการ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง
 ทางสติปัญญาหลายคนไม่สามารถเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรขึ้น
 ใหม่โดยเฉพาะ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก่อนข้างรุนแรงจะต้องมีการจัดทำ
 หลักสูตรเฉพาะซึ่งไม่ใช่หลักสูตรลัดย่อหรือหลักสูตรในระดับประถมศึกษาอีก ไปจนถึงระดับ
 มัธยมศึกษาสัดส่วนในชั้นประถมศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทักษะพื้นฐาน
 เช่น การอ่านออกเขียนได้ เลขคณิต ความเข้าใจในภาษาจะสูงและเมื่ออยู่ในช่วงมัธยมศึกษา

ตอนปลายจะค่อย ๆ ลดลง แต่ด้านเป็นเรื่องของทักษะดำรงชีวิต ทักษะการเตรียมความพร้อมในด้านอาชีพจะต่ำในช่วงแรก ๆ แล้วจะค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยการจัดเป็นชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไปให้มีลักษณะเป็นกลุ่มนานไปกับระดับชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนทั่วไปเรียนอยู่

3) การจัดหลักสูตรเพิ่มเติมสอนทักษะเฉพาะที่จำเป็นให้แก่นักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง เช่น ทักษะการดำรงชีวิต ได้แก่ การรับประทานอาหาร การดูแลบ้าน การทำความสะอาดร่างกาย การไปซื้อของ การใช้โทรศัพท์สาธารณะ การใช้บริการของไปรษณีย์ ธนาคาร ทักษะการอ่านการเขียนอักษรเบรลล์ ทักษะการทำควมคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การใช้แว่นขยายสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ทักษะสังคมสำหรับนักเรียนออทิสติก ภาษามือสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นต้น

5.3.2 แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP)

สมพร หวานเสร็จ (2543 : 6) กล่าวถึงการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลว่า เป็นแผนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องต้องการ เรียกชื่อย่อว่า IEP กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำ IEP ให้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคลทุกคน โดยตรวจสอบเพื่อบ่งชี้จุดเด่นและจุดด้อยของนักเรียน รวมถึงความต้องการจำเป็นพิเศษ นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ยังได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2545 โดยให้มีการจัดสรรงบประมาณแต่ละปีเป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการในอัตราที่มากกว่าแต่ไม่เกิน 5 เท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อและวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่เด็กทั่วไปต่อคน

1) วัตถุประสงค์ในการใช้ IEP มีอยู่ 2 ประการ คือ

(1) เป็นแผนการจัดการศึกษาที่เขียนขึ้นเป็นรายลักษณะอักษรสำหรับเด็กคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ IEP หรือประชุมคณะกรรมการพิเศษเกี่ยวกับเด็กใน IEP จะมีข้อมูลเด็กเข้ารับบริการการศึกษาและบริการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

(2) เป็นเครื่องมือในการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบและกระบวนการสอนทั้งหมด ฉะนั้น IEP ในแง่ที่เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการตรวจสอบและกระบวนการสอนจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินและวิธีการสอน

2) เหตุผลในการจัดทำ IEP

(1) เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาและกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2545 และมาตรา 10 วรรค 3 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2545 ซึ่งกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และสิทธิในการรับบริการช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล

(2) เพื่อประกันความเหมาะสมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องตามความต้องการพิเศษทางการเรียนรู้ของเด็กแต่ละบุคคล

(3) เพื่อประกันว่าได้มีการจัดบริการทางการศึกษาพิเศษต่าง ๆ ตามระบุไว้จริง

(4) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการควบคุมและการติดตามผลการให้บริการ

3) แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan: IIP)

เป็นแผนการสอนที่จัดทำขึ้นเฉพาะเจาะจงสำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องคนนั้น ๆ ในวิชาหรือทักษะที่เป็นจุดอ่อน แผนการสอนเฉพาะบุคคลนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการสอนเฉพาะบุคคล

4) การตรวจสอบทางการศึกษา (Education Assessment)

เป็นกระบวนการที่ใช้วิธีการต่างๆ หลายวิธี ในการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ในการที่จะกำหนดปัญหาและหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ พฤติกรรม และร่างกาย รวมทั้ง การตัดสินใจเกี่ยวกับนักเรียนในเรื่องการส่งต่อการคิดแยกการกำหนดประเภทเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษ การวางแผนการสอน และการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน

5) เทคนิคการสอน

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10 (2544 : 44-55) กล่าวถึงรูปแบบของเทคนิคการสอนที่ควรนำมาใช้กับนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องเป็นพิเศษ มีดังนี้

(1) การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) เป็นเครื่องมือสองอย่าง คือ เป็นเทคนิคการสอน และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบหรือประเมินเด็ก ว่ามีทักษะในเรื่องนั้น ๆ แล้วหรือไม่ การวิเคราะห์งาน สามารถใช้ได้หลายกรณี โดยคนทั่วไปหลายคนเข้าใจผิดคิดว่า การวิเคราะห์งานใช้สอนเฉพาะทักษะ การดำรงชีวิต หรือการฝีมือ เช่น การสานนกลงด้วยใบลานเท่านั้น แต่ความเป็นจริงสามารถนำเทคนิคการวิเคราะห์งาน ไปใช้ในด้านวิชาการได้ด้วย

ในวิชาคณิตศาสตร์ หากต้องการสอนทักษะใหม่ ต้องมีการประเมินพื้นฐานความรู้เดิมของเด็กก่อนที่จะเริ่มสอนทักษะใหม่ ยกเว้นตัวอย่างเช่น ในการสอนบวก ซึ่งการบวกถือการรวมกัน $1 + 1 = 2$ ต้องมีทักษะเบื้องต้นที่เด็กต้องจะรู้ก่อนที่จะมาถึงทักษะตรงนี้ ในการวิเคราะห์งาน จะช่วยให้ครูตรวจสอบได้ว่า เด็กจะต้องมีวิชาพื้นฐานวิชาความรู้ก่อนมาเรียนเนื้อหานี้ ดังนั้นในการบวกเลข เด็กจะต้องรู้จักตัวเลข 0-9 และรู้ความหมายและค่าของตัวเลขแต่ละตัว หากไม่รู้ค่าของจำนวนเต็ม บวกเลขไม่ได้ นอกจากนี้เด็กต้องรู้จักและเข้าใจ ค่าประจำหลักในการสอนหลักเดียวครูอาจไม่ประสบปัญหาอะไรเช่น $1 + 1 = 2$ แต่เมื่อเป็นเลข 2 หลัก เด็กต้องรู้จัก หลักสิบ หลักร้อย หลักพัน จึงบวกเลขเพิ่มขึ้นไปได้ ทุกอย่างมีกระบวนการของการใช้ทักษะวิเคราะห์งาน มาที่เทคนิคการสอน เพื่อให้ครูตรวจสอบและประเมินดูว่าเด็กมีพื้นฐานเพียงพอแล้วหรือไม่ ดังนั้นเวลาครูสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องเด็กอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แต่มีความรู้พื้นฐานในวิชาเลขอาจไม่ถึงระดับชั้นอนุบาล 3 ยังไม่รู้ค่าของแต่ละตัวเลข การที่ครูจะมาสอนเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จึงเป็นไปได้ สิ่งทีครูทำได้คือ พิจารณาว่าเด็กมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับใด แล้วเริ่มต้นมาจากระดับนั้นเรื่อยๆ

(2) การสอนโดยเพื่อนช่วยสอน (Peer Tutoring) การสอนโดยเพื่อนช่วยสอน หมายถึง วิธีการสอนที่ให้เพื่อนนักเรียนช่วยสอนให้เพื่อนเกิดการเรียนรู้เรื่องต่างๆ แบบตัวต่อตัวหรือ 1 : 1 โดยเพื่อนช่วยสอนอาจเป็นนักเรียนชั้นสูงกว่าหรือนักเรียนชั้นเดียวกัน อาศัยทำกันแต่มีความสามารถสูงกว่ามาช่วยสอน

(3) ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy System) ในการจัดการเรียนการสอน โดยเพื่อนช่วยเพื่อนในด้านวิชาการ ยังต้องอาศัยความร่วมมือของเพื่อนนักเรียนทุกคนในการส่งเสริมกำลังใจ และช่วยเหลืออำนวยความสะดวกเพื่อนนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องในเรื่องทั่วไป เช่น นำทางไปห้องเรียน ห้องน้ำ และโรงอาหาร อ่านหนังสือบนกระดานหรือแผ่นใส สื่อสารกับผู้อื่น เขียนตัวอักษรบังคับให้ เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าระบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการฝึกทักษะทางสังคมระหว่างเพื่อนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องและนักเรียนทั่วไป การจัดการเรียนการสอนระหว่างเพื่อนช่วยเพื่อน จะทำให้นักเรียนเกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน นักเรียนทั่วไปได้เรียนรู้การช่วยเหลือบุคคลพิการหรือที่มีความบกพร่องที่ถูกต้องและเหมาะสม ในขณะที่เด็กนักเรียนพิการที่มีความบกพร่องได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติต่อเพื่อนที่ให้ความช่วยเหลือ หรืออำนวยความสะดวกแก่ตนเองอย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตามผู้จัดการเรียนการสอน ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน พึงระมัดระวังปัญหาบางประการที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น นักเรียนพิการหรือผู้ที่มีความบกพร่อง รอคอยเวลาที่จะมีผู้ช่วยเหลือตลอดเวลา ส่วนนักเรียนผู้ปฏิบัติ

หน้าที่เพื่อนช่วยเพื่อนอาจทุ่มเทเวลาในการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้เพื่อนมากเกินไปในทางตรงกันข้ามนั้น นักเรียนผู้หนึ่งอาจเกิดความรำคาญและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนได้ ในบางกรณีที่มีนักเรียน ผู้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อนช่วยเพื่อน ต้องการจะช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้เพื่อนอย่างเต็มที่ หรือเกิดความรู้สึกว่าการทำงานร่วมกันกับเพื่อนอาจต้องใช้เวลานานกว่า จึงทำกิจกรรมต่าง ๆ แทนเพื่อนเกือบทุกกิจกรรม อาจส่งผลให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเกิดความรู้สึก ว่าตนเองทำอะไรไม่ได้ดีพอและรู้สึกว่าตนเองคือค่าในที่สุด ดังนั้นครูผู้จัดการเรียนการสอนระบบเพื่อนช่วยเพื่อน จึงควรให้ความรู้ในการปฏิบัติตนระหว่างเพื่อนให้เข้าใจก่อน หากพบว่าเกิดปัญหาใด ๆ ครูควรช่วยเหลือและให้คำแนะนำเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนระบบดังกล่าว เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง

6) การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน

การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนในปัจจุบันใช้วิธีการทบทวน และการรับ IEP ปีละอย่างน้อย 2 ครั้ง รวมทั้งมีการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน โดยการสรุปจาก GP ที่ใช้สอนเด็กในแต่ละสัปดาห์การเรียนรู้ ทักษะ และกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะมีการระบุว่าจะมีการประเมิน โดยวิธีใดและใช้เกณฑ์อะไร โดยอาจนำเสนอในรูปแบบของกราฟแท่ง กราฟเส้น ปรกรอบ ทางถาวรบรรยาย หรือคิดเป็นคะแนนและเกรดในชั้นประถมศึกษา ครูทั่วไปและครูการศึกษาพิเศษที่ร่วมกันสอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนร่วม อาจแยกการประเมินผลนักเรียน กล่าวคือ ครูแต่ละคนประเมินผลและให้เกรดนักเรียนเฉพาะส่วนของตนเอง พร้อมทั้งมีรายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องประกอบด้วย แล้วจึงนำผลการประเมินของครูแต่ละคนมาตัดสินใจร่วมกัน วิธีการนี้จะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย รวมถึงพ่อแม่ของตัวนักเรียนเอง

7) การจัดกิจกรรมการสอนนอกห้องเรียนและชุมชน

นอกจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูจัดภายในชั้นเรียนและภายในห้องเรียนแล้ว ยังมีกิจกรรมนอกโรงเรียนซึ่งทาง โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัย ยานพาหนะ ที่พิศ ฯลฯ เพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรมนอกสถานที่ของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ลักษณะกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น ในวิชา พลศึกษาจัดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง ได้ร่วมกิจกรรมกับนักเรียนทั่วไปในสนาม เด็กเล่น กิจกรรมห้องสมุดให้มีการปรับห้องสมุดโดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology : ICT) เข้ามาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อให้ทัน

(Information and Communication Technology : ICT) เข้ามาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อให้การ
 พิจารณาประเมินโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จัดให้มีบริการหนังสือในรูปแบบของหนังสือ
 เป็นเสียง เป็นต้น

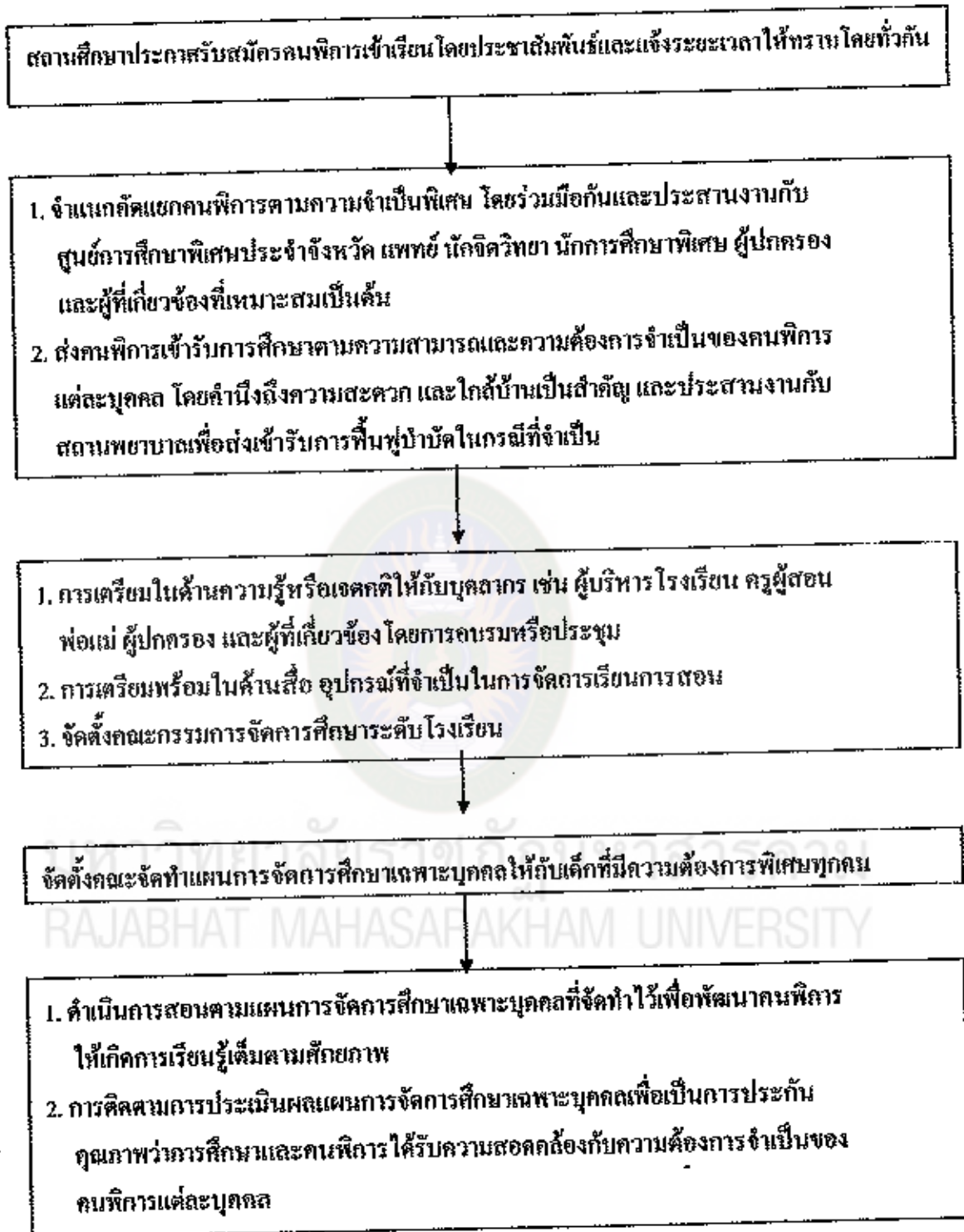
8) แนวปฏิบัติในการรับนักเรียนพิการหรือมีความบกพร่องเข้าเรียน

คณะกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา (2543 : 38-39)

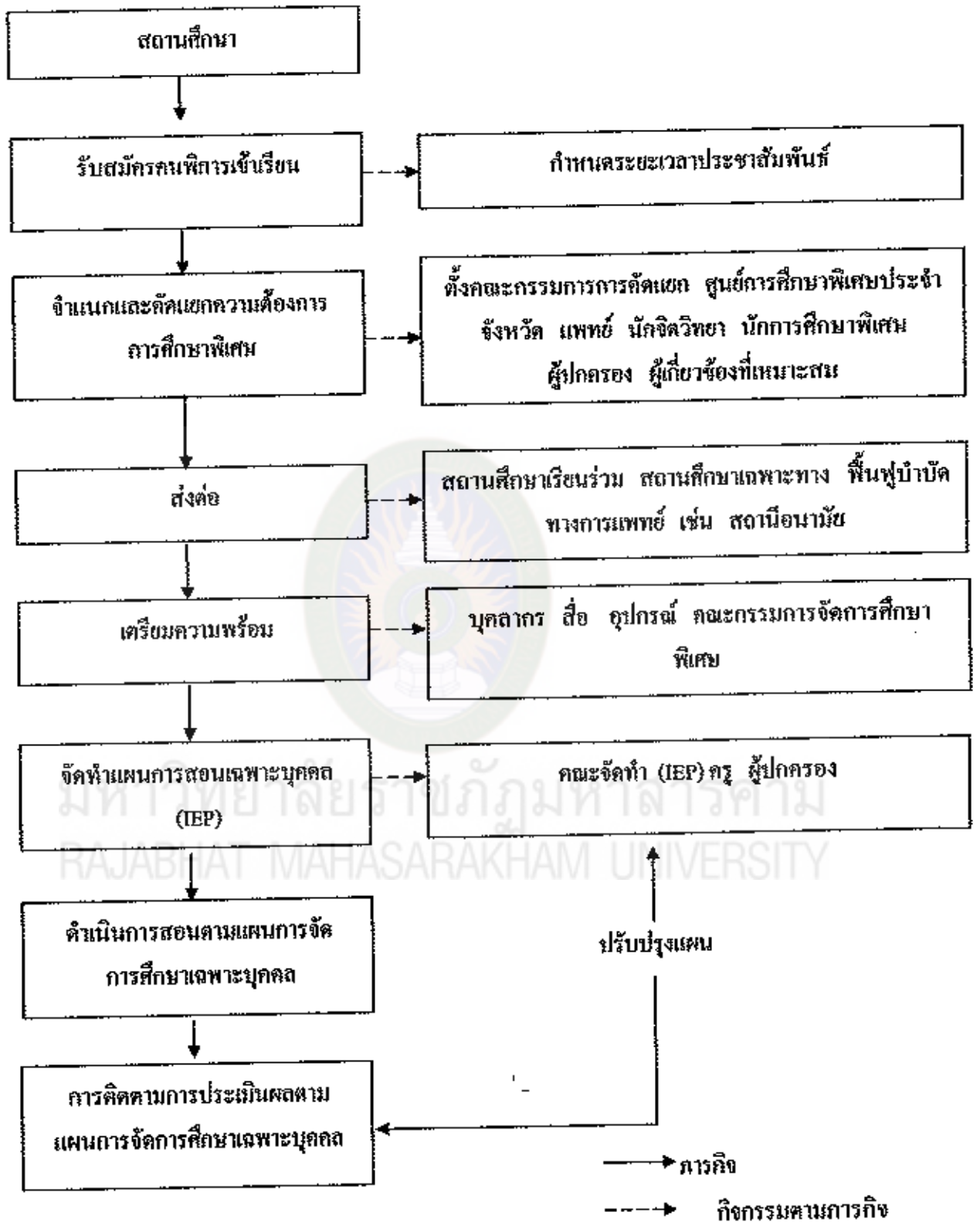
ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการรับนักเรียนพิการเข้าเรียนไว้ตามลำดับ คังแผนภูมิที่ 4 และ
 แผนภูมิที่ 5

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 4 ขั้นตอนในการรับคนพิการหรือมีความบกพร่องเข้าเรียนในสถานศึกษา
ที่มา: สันติ ฤาไชย (2548 : 42)

แผนภูมิที่ 5 แนวปฏิบัติการในการรับคนพิการเข้าเรียนในสถานศึกษา

ที่มา : สันติ ฤาไชย (2548 : 43)

9) การจัดการเวลาให้บริการสอนเสริม

จำนวนเด็กที่ครูสอนเสริมจะตั้งให้บริการควรเริ่มจากจำนวน 5-6 คน ในสัปดาห์แรก ๆ แล้วค่อย ๆ เพิ่มจำนวนเด็กขึ้นในสัปดาห์ต่อมาที่ละสัปดาห์ แต่ควรจัดให้บริการตามจำนวนที่ต้องรับผิดชอบภายใน 6 สัปดาห์ ยกตัวอย่างเช่น ในสัปดาห์แรกที่ให้บริการจัดการเวลาบริการให้แก่เด็ก 6 คน แล้วสัปดาห์ถัดไป เพิ่มอีก 2 คน รวมเป็น 8 คน และอีกสัปดาห์ถัดไปเพิ่มอีก 2 คน รวมเป็น 10 คน (หากครูต้องรับผิดชอบเด็ก จำนวน 10 คน) อารมณ์ ค่อย ๆ พยายามจัดบริการให้แก่เด็กเช่นนี้ จะช่วยผ่อนคลายความยุ่งยากในการที่จะต้องจัดการเวลาให้บริการแก่เด็ก ครูสอนเสริมจะต้องประสานงานกับครูทั่วไปทุกชั้นเรียนที่เด็กกระจายอยู่และจัดเวลาในแต่ละวันให้กับตนเองให้มีเวลาสำหรับเตรียมการก่อนเด็กมารับบริการที่ห้องสอนเสริมหรือก่อนที่ครูสอนเสริมจะเข้าไปให้บริการในชั้นเรียน จัดให้มีเวลาจะใช้ในการตรวจสอบเด็กนางครุณี และจัดให้มีเวลาที่จะให้คำแนะนำปรึกษาหรือกับครูคนอื่น ๆ

การเข้าไปช่วยสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องในชั้นเรียนปกติของครูผู้สอนเสริมนั้น อาจทำได้หลายลักษณะ เช่น การให้บริการหรือช่วยสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องโดยตรง โดยการนั่งประกบเด็กขณะครูทั่วไปสอน หรือสอนเนื้อหาวิชาซ้ำ หรืออธิบายเพิ่มเติมให้กับเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องต่างหากในมุมห้องสองต่อสอง หรืออาจจัดให้เด็กทั่วไปเปลี่ยนหน้าที่กับครูทั่วไป โดยให้ครูทั่วไปสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องกับเด็กทั่วไปกลุ่มเล็ก แล้วให้ครูสอนเสริมสอนเด็กทั่วไปส่วนใหญ่ในชั้นเรียน การปฏิบัติเช่นนี้ส่งเสริมให้ครูทั่วไปและครูสอนเสริมพัฒนาความสัมพันธ์ต่อกันในเชิงบวก เพราะต่างฝ่ายต่างสนับสนุนและช่วยกันในการสอนนักเรียนต่อให้เกิดความเข้าใจโดยไม่ต้องใช้เวลามากในการอธิบาย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษเป็นการจัดการเรียนการสอนทั้งในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้พัฒนา ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ซึ่งครูจะต้องมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนมีเทคนิคเพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ

5.4 ด้านเครื่องมือ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก

เครื่องมือ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งที่น่ามาเรียกเครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนร่วมช่วยให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเกิดการเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนที่รับการศึกษามีคุณภาพ

เครื่องมือดังกล่าวหมายถึง นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป็นการกำหนดทิศทางในการปฏิบัติงาน และระบอบการให้บริการที่ชัดเจนให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนและบุคคลทั่วไป รวมทั้งพ่อแม่ รับรู้ว่าโรงเรียนมีโครงการเรียนร่วม ซึ่งควรกำหนดให้สอดคล้องกับนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล ดังนี้

5.4.1 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในพุทธศักราช 2542 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ กำหนดนโยบายว่า “คนพิการ ทุกคนที่โดยเรียน ต้องได้เรียน”

1) มาตรการคณะรัฐมนตรีได้กำหนดมาตรการการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ ดังนี้

(1) การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีวัตถุประสงค์ให้คนพิการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างคนทั่วไปและประกอบอาชีพได้ตามศักยภาพ

(2) เป้าหมายการดำเนินงาน มุ่งขยายโอกาสให้แก่คนพิการที่อยู่ในวัยเรียน ขั้นพื้นฐาน 12 ปี

(3) การผลิตและการพัฒนาคุณภาพของครู อาจารย์ และบุคลากร

(4) การพัฒนาวิจัย การปรับหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่อ บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก

(5) การพัฒนาระบบการบริหารการจัดการ การกระจายอำนาจจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(6) การให้สถานศึกษาเพิ่มเป้าหมายการรับนักเรียนพิการ

(7) การให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนตามขั้นเรียนตามปกติได้รับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

(8) การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด

(9) การให้สถานศึกษาของรัฐและเอกชนจัดบริการแก่คนพิการ โดยจัดแบบเรียนร่วม หรือจัดชั้นเรียนพิเศษใน โรงเรียนเรียนร่วม หรือเป็น โรงเรียนเฉพาะความพิการ

(10) การคำนึงถึงคุณภาพและการกระจายทั่วถึง

2) แนวทางการดำเนินงานเพื่อให้คนพิการที่ต้องการเรียนต้องได้เรียน ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ดำเนินการและจัดทำแผนการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

(1) จัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ

(2) ประกาศปีการศึกษาเพื่อคนพิการ พร้อมประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้คนพิการเข้าเรียน

5.4.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 10 วรรคสอง กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือ ไม่มีผู้ดูแล หรือมีร่างกายพิการ หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและ โอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ วรรคสาม การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก ที่บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 - 2549 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคนพิการ เพื่อให้คนพิการมีศักยภาพที่สามารถพึ่งพาตนเอง ได้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ดังต่อไปนี้

1) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้ และการสร้างเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์โดยมีแนวทางและมาตรการ ให้การศึกษาเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเรื่องคนพิการ เพื่อสร้างเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการ และเปิด โอกาสให้คนพิการมีความเสมอภาคกับคนทั่วไป เผยแพร่ความรู้เรื่องความสามารถในการพัฒนาตนเองของคนพิการและศักยภาพของคนพิการ

2) ยุทธศาสตร์ด้านสิทธิและหน้าที่มีแนวทางและมาตรการในการสร้างความตระหนักรู้สิทธิและหน้าที่แก่คนพิการ ครอบครัว ชุมชน และสังคม สถานประกอบการ ตลอดจนบุคลากรของทั้งภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคนพิการ

3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพคนพิการ โดยมีแนวทางและมาตรการ คือส่งเสริมสุขภาวะของคนพิการ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพคนพิการ โดยการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แบบบูรณาการ สหวิชาชีพ และการแพทย์ทางเลือก ขจัดความไม่รู้หนังสือของคนพิการ พร้อมกับจัดการพัฒนาการศึกษาเพื่อคนพิการอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สนับสนุนการฝึกอาชีพและการประกอบอาชีพของคนพิการ ทั้ง การประกอบอาชีพอิสระ การทำงานในหน่วยงานเอกชน สถานประกอบการ

หน่วยงานภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจ จัดระบบสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการ เพื่อสร้างหลักประกันพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

4) ยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยและการพัฒนาโดยมีแนวทางและมาตรการ เช่น การส่งเสริมการวิจัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการการประเมิน โครงการ และ การดำเนินงานเกี่ยวกับคนพิการ การส่งเสริมการนำผลงานวิจัยและพัฒนาไปปฏิบัติและ สร้างผลดีผลอย่างป็นรูปธรรม

5) ยุทธศาสตร์ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม โดยมีแนวทางและมาตรการ เช่น การพัฒนาเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การบริการเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการแต่ละประเภทการให้บริการ เพื่อคนพิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การบริการเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม ส่งเสริม การบริหารการจัดการข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การบริการเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของคนพิการแต่ละประเภท

6) ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการ โดยมีแนวทางและมาตรการ ส่งเสริมความเข้มแข็งองค์กรของคนพิการ องค์กรเพื่อคนพิการและ องค์กรผู้ปกครองคนพิการ ในการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ

7) ยุทธศาสตร์ด้านการมีส่วนร่วมของคนพิการ ครอบครัว และชุมชน โดยมี แนวทางการส่งเสริมคนพิการและครอบครัวให้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทั้งใน กระบวนการตัดสินใจ ทั้งในระดับนโยบาย แผนงาน โครงการ กฎหมาย ตลอดจนการบริการที่ มีผลกระทบ ต่อคนพิการ ส่งเสริมบทบาทของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรด้าน คนพิการ องค์กรภาคธุรกิจเอกชน เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ

8) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการแบบบูรณาการ โดยมีแนวทางและ มาตรการด้วยการสนับสนุนการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาคนพิการ การส่งเสริมและ การสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านคนพิการ ครอบครัว และผู้ปกครองคนพิการอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน

5.4.3 นโยบายที่โรงเรียนควรนำมาพิจารณาปรับปรุงหรือใช้เป็นแนวทาง มีดังนี้

1) การจัดการศึกษาเพื่อนักเรียนทุกคน (Education for All) เมื่อกำหนดเป็น นโยบายแล้ว โรงเรียนต้องให้มีการเรีอร่วมไม่ว่าโรงเรียนนี้จะมีนักเรียนพิการหรือที่มีความ บกพร่องหรือไม่ โรงเรียนต้องมีบทบาทหน้าที่ให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนรู้ได้ เช่น เด็กตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียน ถ้าโรงเรียนจะวัดผลการเรียนรู้ โรงเรียนต้องให้บริการ ในเรื่องสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นและควรจัดครูการศึกษาพิเศษมาสอนทักษะเสริมที่จำเป็น เช่น

ทักษะการอ่านและเขียนอักษรเบรลล์ ทักษะการเคลื่อนไหว โดยที่ทางโรงเรียนไม่ได้คิดว่านักเรียนตาบอดนั้น มีปัญหาแต่โรงเรียนต้องตระหนักว่าโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ในโรงเรียนได้

2) การจัดการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด หมายความว่าโรงเรียนควรพยายามให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้เรียนร่วมในชั้นเรียนทั่วไปมากที่สุดและไม่สามารถจัดให้นักเรียนเรียนร่วม ได้เต็มเวลาที่อาจจัดเป็นบางเวลาได้ โรงเรียนควรคำนึงถึงการจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคทั้งหลาย และจัดหาครูการศึกษาพิเศษเพื่อให้บริการสอนเสริมและอบรมครูทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องในห้องเดียวกันได้

3) การจัดการเรียนร่วมเป็นเรื่องของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ ครู พยาบาล โรงเรียน บุคลากรอื่นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนร่วม เช่น พยาบาลโรงเรียนอาจมีส่วนร่วมในการให้ยาหรือควบคุมสังเกตพฤติกรรมหลังการให้ยา การโรงเรียนช่วยส่งเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาข้ามถนนหรือเป็นพี่เลี้ยงดูแลเด็กตอนขึ้นก่อนผู้ปกครองมารับกลับบ้าน จะนับการจัดการเรียนร่วมจึงเป็นเรื่องของ ทุกคน

5.4.4 งบประมาณ

โรงเรียนจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณให้เป็นการเฉพาะเพื่อการจัดการเรียนร่วมให้กับเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง

1) การสรรหาแหล่งเงินอาจได้มาจากงบประมาณจากแหล่งต่างๆ งบประมาณประจำปีของโรงเรียน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากชมรม มูลนิธิ สมาคม องค์กรเอกชน ชุมชน ผู้ปกครอง

2) การจัดสรรงบประมาณ คณะอนุกรรมการคัดเลือกและจําแนกความพิการเพื่อการศึกษากำหนดแนวทางปฏิบัติให้ โรงเรียนต้องมีการประชุมวางแผนในการจ่ายเงินและมีการจัดสรรงบประมาณ (เงินนอกงบประมาณ) ซึ่งจะได้จากหน่วยงานอื่นๆ ที่ให้การสนับสนุนหรือจากการหาของโรงเรียนเอง

3) ระบบบัญชีและการตรวจสอบ โรงเรียนต้องมอบหมายให้อาจารย์ 1 คน เพื่อดูแลบัญชีรายรับรายจ่ายโดยคณะกรรมการการจัดการเรียนร่วมตรวจสอบทุก 1 เดือน และนำเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นขั้นตอนสุดท้าย

4) การวิเคราะห์งบประมาณ โดยมีขั้นตอนคือการวางแผนในการจ่ายเงินวิเคราะห์การจ่ายเงินก่อนใช้จริง นำไปใช้วิเคราะห์การจ่ายเงินหลังการใช้จริง ประเมินการใช้จ่ายจริง

5.4.5 ระบบการบริหารจัดการ

หากทางโรงเรียนได้จัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียนไว้แล้ว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำเสนอเรื่องการจัดการเรียนร่วม จัดตั้งคณะกรรมการวางแผน โดยนำเสนอให้มี การแต่งตั้งผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเข้าร่วมเป็นกรรมการเพิ่ม อย่างน้อย 1 คน และ ในคณะกรรมการโรงเรียนควรมีผู้ปกครองของนักเรียนพิการหรือที่ มีความบกพร่องเข้าร่วมในคณะกรรมการด้วยอย่างน้อย 1 คน จัดประชุมบุคลากรและผู้ปกครอง นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียน โดย ให้มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการจัดการเรียนร่วม เพื่อนำเสนอผู้บริหารโรงเรียนและ คณะกรรมการโรงเรียน กำหนดแนวทางในการดำเนินงานจัดสรรงบประมาณ กำหนดบทบาท และหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน กำหนดรูปแบบในการจัดการเรียนร่วม และร่วมมือกับหน่วยงานและบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุข โรงพยาบาล หรือ นักจิตวิทยา เป็นต้น แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการเรียนร่วมแทนหัวหน้าโครงการทำหน้าที่ ประสานงานและเลขานุการของคณะกรรมการจัดการเรียนร่วม 1 คน แต่งตั้งคณะจัดทำ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลประมาณ 5-7 คน โดยมีผู้อำนวยการ ครูใหญ่ หรือ ผู้ช่วย เป็นประธาน และมีครูหรือตัวแทนครูที่สอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง นักจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญอื่น ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักกายภาพบำบัด นักแก้ไขการพูดและภาษา และพ่อหรือแม่ของเด็กร่วมเป็นกรรมการ โดยให้ครูการศึกษาพิเศษ เป็นผู้ประสานงานในการจัดทำแผนงาน แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลดำเนินการสอนตาม แผนการสอนเฉพาะบุคคล

เมื่อมีคณะกรรมการโรงเรียนและจัดตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมแล้ว สิ่งแรกที่คณะกรรมการควรจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในการทำงานขั้นต่อไป คือ การสำรวจข้อมูลด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ดังนั้น การจัดระบบข้อมูลจำนวนนักเรียน ข้อมูล บุคลากร ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะเป็นเครื่องช่วยในการทำงานร่วมกัน และข้อมูล เกี่ยวกับสื่ออุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกการบริการและความช่วยเหลือทางด้านการศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องจัดทำขึ้น ต่อจากนั้นก็ควรกำหนดปฏิทินงานขึ้นเพื่อให้เห็น การดำเนินงานที่ชัดเจน และทุกคนในโรงเรียนตีความว่าในช่วงเวลาใดจะทำการดำเนินงาน อะไรบ้าง

5.4.6 การจัดระบบข้อมูล

ระบบข้อมูลเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่ต้องนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำงาน ได้แก่

1) ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องที่เรียนร่วม โรงเรียน จะต้องมข้อมูลนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ ที่สามารถเรียกร่วมได้เพื่อนำมาวางแผนในการจัดการศึกษา การมีข้อมูลดังกล่าวจะนำไปสู่การประกันโอกาสทางการศึกษา ให้แก่นักเรียนเหล่านี้ไม่ให้ตกหล่น สามารถนำมาวางแผนในการจัดชั้นเรียนและในการเตรียมบุคลากรในบางจังหวัด ได้มีการสำรวจข้อมูลนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องและจัดทำเป็นแฟ้มข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเด็กเป็นเฉพาะบุคคล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก

2) ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร ได้แก่ การสำรวจจำนวนครูการศึกษาพิเศษที่มีวุฒิทางด้านการศึกษาพิเศษหรือผ่านการฝึกอบรม จำนวนครูที่เรียนมาทางด้านจิตวิทยาเพื่อนำมาวางแผนจัดครูให้ทำการสอนตรงตามความรู้ความสามารถ และนำมาวางแผนในการพัฒนาบุคลากรเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

3) ข้อมูลเครือข่าย ได้แก่ ข้อมูลของหน่วยงาน สถาบันทางการศึกษา สมาคมองค์กร มูลนิธิ ที่สามารถจะนำมาเป็นประโยชน์ในการนำมาเป็นเครือข่ายในการทำงานเป็นการช่วยพัฒนาบุคลากร การช่วยเหลือฟื้นฟู บำบัด การสนับสนุนทรัพยากร สื่อสิ่งอำนวยความสะดวก การมีข้อมูลเหล่านี้มาใช้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานเหล่านี้ ควรจัดทำไว้อย่างเป็นระบบให้สามารถนำมาใช้ได้เป็นอย่างดี

4) ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อนำมาวางแผนในการจัดหาสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอกับความต้องการ ได้แก่ เครื่องช่วยฟังคอมพิวเตอร์ โปรแกรมซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาการ แก้อั้วรตเข็น ทางเดินห้องน้ำสำหรับนักเรียนพิการ เป็นต้น

5.4.7 การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล

โรงเรียนจะต้องจัดทั้นแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลและแผนพัฒนาบุคลากร

1) แผนพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบการเวียนการสอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง โดยตรง และให้ทุกคน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนร่วมสำรวจนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องว่ามีจำนวนเท่าใด ต้องใช้บุคลากรเท่าใด ให้มีระบบอาสาสมัครขึ้น โดยทงโรงเรียนควรจัดทำคู่มืออาสาสมัครและมีกรปฐมนิเทศ อาสาสมัครอาสาสมัครนี้อาจเป็นพี่น้องของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง นักศึกษา หรือคนในชุมชน

โดยอาจจะให้คนในชุมชนเข้ามาถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่นักเรียน เช่น มาสอนคนครีไทย มาสอนให้ทำงานเกษตร เป็นต้น

2) แผนพัฒนาบุคลากร โดยการจัดประชุมครู บุคลากร และผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับเด็กพิการ ให้ความรู้เกี่ยวกับครู บุคลากรอื่น ๆ และผู้ปกครองอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษมาให้ความรู้หรือส่งครู ไปอบรมเกี่ยวกับหน่วยงานภายนอก จัดกิจกรรมเข้าค่ายในโรงเรียน “โครงการสายสัมพันธ์บ้านกับโรงเรียนเด็กพิเศษ” อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ คณะกรรมการจัดการเรียนร่วมหรือผู้บริหารอาจให้การสนับสนุนในด้านอื่น ๆ เช่น การทำวิจัย ด้านการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็น การสนับสนุนให้มีพื้นฐานทฤษฎีวิชาการเพิ่มขึ้น อาจสนับสนุนให้ทำงานวิจัยในชั้นเรียนหรืองานวิจัยขั้นพื้นฐาน โดยโรงเรียนควรให้เรื่องเงินทุน หรือมีที่ให้เสนอผลงานวิจัย มีการผลิตสื่อการสอน ให้โอกาสครูและบุคลากร ได้แสดงความสามารถได้เต็มที่ ให้รางวัลกับครูที่สอนดี มีผลงานและบุคลากรอื่นที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน เช่น มีการประกวดคัดเลือกครูบุคลากรแล้วให้รางวัล โดยจัดทำเป้ายินเทศ ประกาศเกียรติคุณ อาจจัดทำโล่เกียรติคุณประกาศนียบัตร หรือรางวัลอื่น ๆ

5.4.8 การสื่อสารภายในองค์กร

โรงเรียนจะต้องมีกรจัดการระบบสื่อสารภายในองค์กรร่วมกับบุคลากรทุกคน โดยผู้บริหารมีการจัดประชุมสัมมนาคณะกรรมการโรงเรียน ครู บุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครอง เพื่อหาวิธีการจัดการระบบการสื่อสารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้รับฟังปัญหาของทุกคน บุคลากรเริ่มแต่งตั้งผู้บริหาร ครู บุคลากรอื่น และผู้ปกครอง ต้องมีการได้รับการสื่อสารอย่างทั่วถึงทุกคน และควรมีการให้ข้อมูลตรวจสอบกลับด้วย เป็นการสื่อสารที่ไม่ได้มีลักษณะเหมือนการสั่งจากบนลงล่าง โดยมีนโยบายในการสื่อสารภายในองค์กรอย่างชัดเจน

5.4.9 การประสานงานกับบุคคลอื่น

การช่วยเหลือเด็กนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นหน้าที่ของหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง แพทย์เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ รวมไปถึงจนถึงเพื่อนครูใน โรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนทั่วไป และบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนจึงควรมีการร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้พัฒนามากที่สุด ครูที่สอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องควรได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลดังกล่าวอย่างไรก็ตามสภาพความจริงในปัจจุบัน ครูกลับไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้มีหลายประการ เช่น คนงานจำนวนมากไม่รู้ว่ามีนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้หากมีคนฝึกให้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม นอกจากนี้ไม่รู้

วิธีสอนเด็กพิการหรือที่มี ความบกพร่องสอนไม่เป็น ทำไม่ถูก ไม่รู้ว่าเริ่มอย่างไร เห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก ไม่อยากทำ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบมากในผู้ปกครองของเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง โดยเฉพาะผู้ปกครองที่มีฐานะค่อนข้างยากจนและระดับการศึกษาค่อนข้างน้อย ส่วนคนทั่วไปในชุมชนก็มักจะมีปัญหาไม่รู้จักรักวิชาชีพส่วนใหญ่ก็มีภาระหน้าที่มากจน ไม่สามารถช่วยครูได้ ทั้งนี้เพราะจำนวนประชากรที่ต้องการบริการกับจำนวนนักวิชาชีพที่ให้บริการมีสัดส่วนที่แตกต่างกันมาก จนกระทั่งนักวิชาชีพไม่อาจให้บริการได้อย่างทั่วถึงและประการสุดท้ายคนทั้งหลายทั่วไปจำนวนมากยังไม่ทราบว่า การช่วยเหลือนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องนั้นทำได้หลายอย่าง ไม่ใช่เพียงแค่การรักษาหรือการสอนโดยตรงในโรงเรียนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของครูผู้ใช้รูปแบบที่จะต้องประชาสัมพันธ์ถึงงานของตน และขอความช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ ด้วยเทคนิควิธีที่เหมาะสมแก่กาลเทศะ ดังนี้

1) การประสานงานกับผู้ปกครอง โดยพยายามส่งเสริมให้ผู้ปกครองรับผิดชอบในการอบรมดูแลนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องให้มากขึ้น โดยครูช่วยสอน วิธีฝึก/ส่งเสริมให้ผู้ปกครอง โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และควรติดต่อกับผู้ปกครองและ/หรือสมาชิกอื่น ๆ ที่ บ้านนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องโดยเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้พอจะทำได้ การพูดคุยเกี่ยวกับ ตัวเด็กในแต่ละวันกับผู้ปกครองและ/หรือสมาชิกอื่น ๆ ในช่วงเวลาที่มาส่งนักเรียน การสอบถามผู้ปกครองเกี่ยวกับกรพาลูกไปพบแพทย์หรือนักวิชาชีพต่าง ๆ เช่น แพทย์และ/หรือ นักวิชาชีพแนะนำอย่างไร และได้ทำตามคำแนะนำหรือไม่ การขอให้ผู้ปกครองฝึกเด็กเพิ่มเติม โดยอธิบายหรือสาธิตวิธีฝึกให้และคอยถามผลการฝึก หรือให้ผู้ปกครองบันทึกผลการฝึกมาส่งทุกสัปดาห์ ถ้าในบ้านของเด็กมีปัญหาผู้ใหญ่หรือพี่ที่โตพอจะช่วยฝึกน้องซึ่งใกล้ชิดกับเด็กและเต็มใจช่วยฝึกเด็ก ก็ควรขอความร่วมมือด้วย โดยเฉพาะถ้าบุคคลดังกล่าวมีการศึกษาและความสามารถในการสอนเด็กสูงกว่าผู้ปกครองซึ่งอาจเรียนน้อยและมีภาระมาก ไม่สะดวกในการช่วยฝึกเด็ก การเชิญผู้ปกครองให้มาพบเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับ ตัวเด็กเดือนละครั้งหรืออาจมาเรียนละครึ่งชั่วโมงสำหรับผู้ปกครองที่ไม่ค่อยได้มาโรงเรียน และการแจ้งผลการเรียนของเด็กให้ผู้ปกครองทราบทุกสัปดาห์หรือทุกเดือน

2) การประสานงานกับนักวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญ โดยพยายามใช้ประโยชน์จากการเป็นผู้รู้ของนักวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น เหนือที่โอกาสจะอำนวยและการทำงานต่อไปนี้เท่าที่พอจะทำได้ การพบนักวิชาชีพเพื่อรับการวินิจฉัยและบริการเสริม การติดต่อประสานงานกับนักวิชาชีพ เช่น โทรศัพท์ เขียนจดหมายเพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ ตัวเด็ก ขอคำแนะนำว่าจะให้ทางโรงเรียนช่วยอะไร ได้บ้าง การขอให้ นักวิชาชีพสาธิตและแนะนำ

การให้บริการเสริมแก่นักเรียน เพื่อจะได้นำมาทำตามที่โรงเรียน การเชิญให้นักวิชาชีพมาเยี่ยมที่โรงเรียน เพื่อมีเทศการให้บริการเสริมแก่เด็กเดือนละครั้ง หรือภาคเรียนละครั้ง

3) การประสานงานกับบุคคลหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรมีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส กิริยาท่าทางที่สุภาพ และรู้จักจุดจังหวะ ในการพูดเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

4) การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน เมื่อทางโรงเรียนได้ดำเนินการตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้แล้ว ผู้บริหารควรมีการวางแผนในการที่จะสำรวจการมีส่วนร่วม ความพึงพอใจ และการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคน โดยผู้บริหารจัดประชุมแจ้งนโยบายการบริหารงานและกำหนดบทบาท ภาระหน้าที่ การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนอย่างชัดเจน และทุกคนต้องรับทราบและรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจนมีการสัมมนาบุคคลถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกโรงเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยมีการประเมิน ความพึงพอใจในการบริหารงานและปฏิบัติงานที่ผู้บริหารงานอาจารย์และบุคลากร และนำผลมาปรับปรุง โดยสำรวจด้วยแบบสอบถาม หรือแบบสัมภาษณ์ หรือ ทั้ง 2 อย่าง ในการประชุมควรมีการจัดประชุมตามลักษณะงานที่ต่างกัน เช่น ประชุมครู 1 กลุ่ม ประชุมบุคลากรอื่นอีก 1 กลุ่ม

5.4.10 สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พุทธศักราช 2545 และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2545 เป็นเครื่องมือในการกำหนดให้เด็กเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการเรียนร่วมและกำหนดให้มีการจัดสรรงบประมาณแต่ละปีเป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการในอัตราที่มากกว่า แต่ไม่เกินห้าเท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อและวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่เด็กเรียนทั่วไปต่อคน

สิ่งอำนวยความสะดวก (Accessibility) หมายถึง อุปกรณ์ เครื่องมือ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้คนพิการแต่ละประเภทได้รับการศึกษาโดยสะดวก และสอดคล้องตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล

สื่อ หมายถึง สื่อทางการศึกษา ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาหรือเครื่องมือช่วยให้คนพิการเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมเกิดความเข้าใจดีขึ้นและรวดเร็ว สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องหรือพิการแต่ละประเภทและแต่ละระดับ

บริการ หมายถึง บริการต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาของคนพิการแต่ละประเภท เช่น บริการฝึกอบรม บริการเตรียมความพร้อมทางกายเรียนรู้ บริการกำกับพื้นที่ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

ความช่วยเหลือสื่ออื่นใดทางการศึกษา หมายถึง มาตรการอื่นที่นอกเหนือจากสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของคนพิการ
สรุปได้ว่าสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด เป็นสิ่งสำคัญจำเป็นที่คนพิการเลือกมีหรือใช้เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานและดำรงชีวิตอิสระให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนพิการหรือ ที่มีควมบกพร่องเกิดการเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการช่วยสนับสนุน ให้นักเรียนที่รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เครื่องมือดังกล่าวได้แก่ นโยบาย วัสดุทัศนียภาพ พันทักษะ เป็นการกำหนดทิศทางในการปฏิบัติงานและระบบการให้บริการที่ชัดเจนให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนและบุคคลทั่วไปรวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้รับรู้ว่ามีสิ่งเหล่านี้มีในโรงเรียน โครงการเรียนรู้ร่วม

6. โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษา ทุก ระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการกีฬา เพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้อำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

การบริหารส่วนกลาง หน่วยงานส่วนกลางเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ

1. การกำหนดนโยบาย แผน เกณฑ์ มาตรฐาน
2. ประสานงาน ส่งเสริม และสนับสนุนทรัพยากร
3. ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล

การแบ่งส่วนราชการกระทรวงศึกษาธิการ มี 6 สำนัก ดังนี้

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
3. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
6. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยส่วนราชการ

ดังต่อไปนี้

1. สำนักอำนวยการ
2. สำนักการคลังและสินทรัพย์
3. สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. สำนักทดสอบทางการศึกษา
5. สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน
6. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
8. สำนักพัฒนานวัตกรรมจัดการศึกษา
9. สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ
10. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

เพื่อให้ทราบถึงสายงานการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาพิเศษใน
กระทรวงศึกษาธิการ จึงแสดงโครงสร้าง ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

7. ประวัติศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมหาสารคาม

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม จัดตั้งตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2543 โดยใช้สำนักงานชั่วคราว ณ โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 ได้ย้ายจากสำนักงานชั่วคราวมาอยู่ที่ โรงเรียนมหาวิชานุกูล แต่เนื่องจากสถานที่คับแคบ ไม่เหมาะสมกับการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการที่มารับบริการ จึงย้ายสถานที่ตั้งศูนย์ฯ ประจำจังหวัดมหาสารคาม มาอยู่ เลขที่ 268 หมู่ 6 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้บริการคนพิการในเขตพื้นที่บริการได้สะดวกยิ่งขึ้น

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม เปรียบความพร้อมแก่เด็กพิการ เพื่อให้เข้าเรียนในโรงเรียนปกติและโรงเรียนเฉพาะทางให้มากขึ้นและทั่วถึง จัดการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะเริ่มแรกสนับสนุนการเรียนการสอน การจัดสื่อ การจัดตั้งอำนวยความสะดวก การให้บริการและความช่วยเหลือแก่คนพิการ ประสานงานกับโรงเรียนในจังหวัด ให้คำปรึกษาแนะแนว เป็นศูนย์ข้อมูลสถิติและบริการวิชาการด้านการศึกษาพิเศษแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันมี

ข้าราชการครู	จำนวน	3	คน
พนักงานราชการ	จำนวน	9	คน
ลูกจ้าง	จำนวน	2	คน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศจัดตั้งเป็นศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 31 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2543 โดย นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและกรมสามัญศึกษา ได้แต่งตั้งนายพงษ์ศักดิ์ พงษ์สุวรรณ ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปฏิบัติหน้าที่ หัวหน้าศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม ปัจจุบัน แต่งตั้งให้ นายคณัย อันฤดี ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนศึกษาพิเศษขอนแก่น ปฏิบัติหน้าที่ หัวหน้าศูนย์ 1 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม ตามคำสั่งกรมสามัญศึกษาที่ 883/2545 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 โดย นางกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา อธิบดีกรมสามัญศึกษา

ปี 2546 เปลี่ยนโครงสร้างใหม่ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม ขึ้นกับสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และในวันที่ 25 มิถุนายน 2546 คำสั่งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ 233 / 2546 ได้มีคำสั่งให้ นายคณัย อันฤดี ดำรงตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์การศึกษา

พันธกิจ

1. จัดพัฒนาบุคลากรผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้องเรื่องงานบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเตรียมความพร้อมเด็กพิการ และส่งต่อโรงเรียนเฉพาะทางหรือ โรงเรียนเรียนร่วม
2. จัดสภาพแวดล้อมให้อื้ออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ เหมือนบ้าน เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ
3. จัดการเรียนการสอนให้หลากหลายและมีกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
4. ระดมทรัพยากรจากภาครัฐและเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เป้าประสงค์

เพื่อให้บริการ บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ เตรียมความพร้อมเด็กพิการตั้งแต่แรกเกิด-19 ปี เพื่อส่งต่อโรงเรียนเฉพาะความพิการและ โรงเรียนเรียนร่วมต่อไป

วัตถุประสงค์ นโยบาย บทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมหาสารคาม

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อจัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษเรียนร่วม โดยประสานงานกับโรงเรียนชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 เพื่อรับเด็กพิการเข้ามาเตรียมความพร้อมก่อนส่งเรียนร่วม
- 1.3 เพื่อเตรียม บุคลากรที่ส่งออกไปช่วยเหลือตาม โรงเรียน ชุมชนที่มีเด็กพิการเรียนหรือ อาศัยอยู่
- 1.4 เพื่อให้การสนับสนุน ทั้งทางด้านวิชาการการสอนและในด้านวัสดุ สื่อ อุปกรณ์ด้านการเรียน การสอน
- 1.5 เพื่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น องค์กร หรือมูลนิธิที่จัดการศึกษาเด็กพิการ อีกทั้งให้บริการจัดการศึกษา เตรียมความพร้อม พัฒนาศักยภาพ ทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมและส่งต่อเรียนร่วมในโรงเรียน ในพื้นที่บริการสำหรับเด็กพิการทุกประเภท ตั้งแต่แรกเกิดถึง 19 ปีในเขตพื้นที่บริการให้ได้รับความรู้พื้นฐาน และได้ฝึกทักษะพัฒนาการ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม สามารถช่วยเหลือตนเอง และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข

2. นโยบายศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม

- 2.1 เป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ และเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้พิการในจังหวัดมหาสารคาม
- 2.2 ประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ ให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ประชาชนได้รับทราบ
- 2.3 ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การช่วยเหลือผู้พิการในด้านต่าง ๆ
- 2.4 ให้ความช่วยเหลือแนะนำ ผู้ปกครองที่มีเด็กพิการอยู่ในวัยศึกษา เรื่องการสนับสนุนในการจัดการศึกษาระบบต่าง ๆ
- 2.5 จัดระบบให้พร้อมต่อการรับและให้บริการจากหน่วยงานและประชาชนในเรื่องเด็กพิการ
- 2.6 สร้างเครือข่ายการช่วยเหลือผู้พิการทุกประเภท
- 2.7 เป็นศูนย์ข้อมูลเรื่องการศึกษาพิเศษ
- 2.8 จัดบริการการศึกษา เตรียมความพร้อม พัฒนาศักยภาพระยะแรกเริ่ม

3. บทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม

- 3.1 จัดการศึกษา ในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และบริการเฉพาะครอบครัว
- 3.2 วางแผน กำหนดนโยบายและวางแผนจัดการศึกษา เพื่อคนพิการให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการแห่งชาติ และนำนโยบายระดับชาติไปปฏิบัติ
- 3.3 จัดทำส่งเสริม และประสานงาน การจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ให้แก่ผู้พิการและแผนบริการเฉพาะครอบครัว
- 3.4 จัดระบบส่งต่อผู้พิการ ประสานงานและกำกับดูแล การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการในจังหวัดที่รับผิดชอบ
- 3.5 จัดระบบสนับสนุนการเรียนการสอน จัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใด รวมถึงการจัดครูเดินสอนแก่คนพิการและสถานศึกษา
- 3.6 เป็นศูนย์ข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาเพื่อคนพิการระดับจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา

- 3.7 ประสานงานด้านการจัดการศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3.8 จัดทำและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
- 3.9 จัดทำรายงานการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ในจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา
- 3.10 จัดการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัยเพื่อคนพิการ ในจังหวัดและเขตพื้นที่

การศึกษา

- 3.11 จัดการศึกษาให้แก่เด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาลในจังหวัด
- 3.12 ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ได้รับมอบหมาย

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

กองการศึกษาพิเศษ (2540 : 52-53) ได้ศึกษาและวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ ผู้สอนใน โรงเรียนศึกษาพิเศษที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนการศึกษาพิเศษ อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย เช่น

1.1 การจัดให้มีชั่วโมงอนุบาล หรือชั้นเตรียมความพร้อมในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนเด็กพิการ

1.2 การจัดการเรียนการสอนแก่เด็กพิการ ควรมีสถานประกอบการและแหล่งวิชาการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนการเรียนการสอน

1.3 การจัดให้มีห้องเตรียมความพร้อม และจัดห้องสอนเสริมเป็นห้องเฉพาะสำหรับเด็กพิการ หลังจากที่เรียนในชั้นเรียนปกติ ทั้งในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการในประเทศไทยตามความเห็นของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ ผู้สอน มีความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การขาดแคลนหนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ทางวิชาการสำหรับเด็กพิการ เพื่อให้นักเรียน ผู้ปกครอง และครูได้ศึกษาค้นคว้า

2.2 การขาดแคลนสื่อการเรียน ที่จะสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการ

2.3 ครูขาดความรู้ ทักษะ ในการสอนเด็กพิการ

2.4 ครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการผลิตเอกสารระบอบการให้
หลักสูตรสำหรับเด็กพิการ

2.5 ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและวิธีสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็ก
พิการ

2.6 ขาดการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานจากผู้บริหาร ศิษยานุศิษย์ และ
เจ้าหน้าที่กองการศึกษาพิเศษอย่างค่อเนื่องและจริงจัง

เกษม ทองสัมฤทธิ์ (2540 : 68) ได้ศึกษาความต้องการนิเทศงานวิชาการของครู
โครงการเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ความต้องการการนิเทศของครู โครงการเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีความต้องการ
นิเทศด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการนิเทศ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร
ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล
ตามลำดับ

2. ความต้องการนิเทศงานด้านวิชาการของผู้บริหาร และครูปฏิบัติการสอน
โครงการเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครไม่
แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

3. ความต้องการการนิเทศของครู โครงการเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติใน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 1-5
ปี และมากกว่า 5 ปี ไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ด้านสื่อการสอน ด้านวัดผลและประเมินผล แต่ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ พบว่า ครูที่มี
ประสบการณ์ 1-5 ปี มีความต้องการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

สหภัทร์ เจริญยศ (2540 : 107) ได้ศึกษาความต้องการปัญหา เจตคติของครูและ
ผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการเรียนร่วมในโรงเรียนวัดโพธิ์ กับโรงเรียนราชวินิต พบว่า

1. ครูและผู้ปกครองนักเรียน มีความต้องการและปัญหาต่อการเรียนร่วมใน
ระดับมาก แต่ครูผู้สอนมีเจตคติระดับปานกลางต่อการเรียนร่วม

2. ครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีสภาพต่างกัน จะมีความต้องการต่อการจัดการเรียน
รวมต่างกัน และมีปัญหาและเจตคติต่อการจัดการเรียนร่วมไม่แตกต่างกัน

3. ผู้ปกครองนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความต้องการ ปัญหาและเจตคติต่อการเรียนร่วมแตกต่างกัน

กองการศึกษาเพื่อคนพิการ (2543 : 99-101) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วม ของเด็กพิการทางหูในประเทศไทย ผลการศึกษาคพบว่า

1. ด้านการบริหาร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานโครงการเรียนร่วมที่ชัดเจน ทั้งในส่วนวัตถุประสงค์ การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดวิธีการ การสนับสนุนงบประมาณ ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ โครงการ รวมทั้งไม่มีการกำหนดแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนแต่มีการประชุมชี้แจงให้บุคลากร โดยเฉพาะครูในโรงเรียนให้ตระหนักต่อหน้าที่ในการจัดการศึกษาของชาติ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการจัดการเรียนร่วม

2. ด้านบุคลากร พบว่า

2.1 ครูผู้สอนเรียนร่วมเด็กพิการทางการได้ยิน โรงเรียนไม่มีการสรรหาครูผู้สอนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะครูที่มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ

2.2 นักเรียนที่เข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียน ไม่ได้พิจารณาปรับเข้าเรียนโดยอาศัย ผลการวินิจฉัยทางการแพทย์ และการจัดนักเรียนเข้าเรียนในห้องเรียน ประมาณ 1-2 คนต่อห้องเรียน

3. ด้านหลักสูตร พบว่า เด็กพิการทางการได้ยินสามารถเรียนตามหลักสูตรปกติเหมือนเด็กปกติโดยทั่ว ๆ ไป หากแต่ต้องมีการปรับกระบวนการ วิธีการ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก

4. การจัดการเรียนการสอน พบว่า หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยยึดตามหลักสูตรปกติ โดยโรงเรียนบางแห่งได้มีการลดวัตถุประสงค์ หรือปรับให้เหมาะสมกับสภาพของเด็กพิการทางการได้ยิน

5. การวัดผลและการประเมินผลการเรียน พบว่า โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ยังใช้เกณฑ์การตัดสินใจใกล้เคียงกับเด็กปกติ ซึ่งครูสอนเสริมหรือครูผู้สอนจะต้องสร้าง ความเข้าใจในแบบทดสอบในแต่ละข้อคำถามด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 70 - 77) ได้สรุปผลการประเมินตนเองของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จำนวน 189 โรงเรียนตามองค์ประกอบการบริหารจัดการเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างชี้ทผลปรากฏ ดังนี้

1. ด้านนักเรียน

1.1 การเตรียมความพร้อมนักเรียนพิการ โดยในกรณีที่เป็นักเรียนเข้าใหม่จะทำการตรวจวัดความพร้อมทางด้านการเรียน สังคม และร่างกาย จากนั้นจะเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กเรียนในช่วงเดือนแรก โดยให้นักเรียนรู้จักสถานที่ การใช้บริการและการเตรียมความพร้อมด้านการเรียนรู้ และถาวรเตรียมความพร้อมส่วนใหญ่เป็นการเตรียมความพร้อมตามความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของนักเรียนเป็นเฉพาะบุคคล

1.2 การเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไป พบว่าส่วนใหญ่มีการดำเนินการในเรื่องการประชุมทำความเข้าใจและอธิบายเกี่ยวกับลักษณะความพิการให้นักเรียนในชั้นเรียนได้รู้จักและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้มีการจัดป้าายนิเทศ ความรู้เกี่ยวกับนักเรียนพิการหรือที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อธิบายทำความเข้าใจโดยใช้กิจกรรมหน้าเสาธง และใช้วิธีสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับนักเรียนพิการ หรือที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในห้องเรียน เป็นต้น

2. ด้านสภาพแวดล้อม

2.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ พบว่า โรงเรียนยังไม่มีการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยให้เหตุผลว่าไม่มีความจำเป็นต้องปรับ เพราะนักเรียนที่เรียนร่วมเป็นนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จึงเรียนในสภาพแวดล้อมเช่นเดียวกับนักเรียนทั่วไปได้ สำหรับโรงเรียนที่ได้ปฏิบัติแล้วพบว่า มีการจัดให้นักเรียนพิการเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติมากที่สุด ทั้งนี้มีการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยคำนึงถึงสภาพความพร้อมของนักเรียนแต่ละประเภทและแต่ละบุคคล โดยการปรับสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารเรียน เช่น ส่วนการปรับภายในห้องเรียน พบว่าส่วนใหญ่มีการจัดมุมต่าง ๆ นอกจากนั้นเป็นการปรับสภาพในห้องเรียนให้เอื้ออำนวยความสะดวก และเพื่อความสวยงาม

2.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของนักเรียน สำหรับโรงเรียนที่ได้ดำเนินการในเรื่องการประชุมทำความเข้าใจกับบุคคลในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ได้แก่ คณะครู ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการจัดประชุมคณะกรรมการที่แต่งตั้งตลอดจนการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน การให้ผู้ปกครองนักเรียนพิการอาสาเป็นวิทยากร และทำกิจกรรมร่วมกัน การทำงานเป็นทีมและปรึกษาหารือกัน เพื่อเอื้อต่อการเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียนให้มากที่สุด

3. คำนึงถึงกรรมการเรียนการสอน

3.1 การบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะความพิการ แต่มีการปรับวิธีการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับนักเรียนพิการที่เรียนร่วมแต่ละบุคคล นอกจากนี้มีการปรับหลักสูตรเฉพาะสาระพื้นฐาน เพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียนบางประเภท ส่วนการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมพบว่ามีการจัดทำ โดยเน้นทักษะ การช่วยเหลือตนเองด้านต่าง ๆ

3.2 แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สรุปพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มอบให้เป็นหน้าที่ของครูเพียงคนเดียวจัดทำ IEP ให้นักเรียนพิการและยังทำ IEP ให้นักเรียนพิการไม่ครบทุกคน รวมทั้งยังไม่ครอบคลุมในสาระสำคัญทั้งองค์ประกอบในการจัดทำ และวิธีการจัดทำนอกจากนี้พบว่า บางโรงเรียนครูยังไม่มีความรู้ในการจัดทำ IEP ให้นักเรียนพิการได้ครบทุกคน และ IEP ที่จัดทำแล้วก็อาจยังไม่ครอบคลุมสาระสำคัญและชัดเจนเพียงพอที่จะพัฒนา นักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนเป็นเฉพาะบุคคล

3.3 แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IP) พบว่าโรงเรียนที่ยังไม่ได้จัดทำ IP ร้อยละ 23.80 โรงเรียนส่วนใหญ่จัดทำแล้วร้อยละ 76.20 อย่างไรก็ตามครูผู้สอนที่ยังไม่ได้จัดทำให้เหตุผลว่า เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนพิการมาก ยังไม่เข้าใจกระบวนการจัดทำ มีภาระงานมาก และอยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำ

3.4 การตรวจสอบทางการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง ซึ่งส่วนใหญ่ได้ข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียนมากกว่าจากแหล่งอื่น ๆ การประเมินนักเรียนยังไม่ครอบคลุมทุกด้าน นอกจากนี้พบว่า บางโรงเรียนมีปัญหาในการคัดแยก/คัดกรอง เนื่องจากขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญในการค้นหาและตรวจสอบความบกพร่องของนักเรียนพิการแต่ละประเภท

3.5 เทคนิคการสอนพบว่า โรงเรียนใช้เทคนิคการวิเคราะห์งานเพื่อตรวจสอบหรือประเมินนักเรียนก่อนสอน ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง การใช้อุปกรณ์ รวมทั้งการจัดการสอนเสริมในชั่วโมงเรียนและนอกชั่วโมงเรียน

3.6 การรายงานความก้าวหน้านักเรียน พบว่า มีบางโรงเรียนที่ได้ดำเนินการโดยมีการทบทวนและปรับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ให้เหมาะสมกับนักเรียนพิการแต่ละบุคคลให้มากยิ่งขึ้น แต่การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน โดยการทำแบบฟอร์มต่าง ๆ การใช้กราฟเส้น แสดงพัฒนาการนักเรียนและหรือการบรรยายความก้าวหน้าของนักเรียน พบว่ายังมีการดำเนินการน้อยและรูปแบบการรายงานยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากอยู่ในช่วงของการเริ่มเปิดห้องจึงเพิ่งเริ่มใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและยังไม่มีกรทบทวนเพื่อ

ปรับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

3.7 การจัดกิจกรรมการสอนนอกห้องเรียนและในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมนอกสถานที่โดยให้นักเรียนพิการ ได้เข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมหน้าเสาธง ฝึกเข้าคิว เข้าแถว มารยาทในการรับประทานอาหารกลางวัน ทั้งนี้โดยให้โอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับนักเรียนทั่วไปในทุกกิจกรรม

3.8 การประกันคุณภาพ พบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติในเรื่องของการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report : SAR) ทุกปีการศึกษา แต่ยังไม่ได้จัดทำในส่วนของการจัดการเรียนร่วม นอกจากนี้ยังพบว่าครูผู้สอนมีการสอนและประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แต่พบว่ายังดำเนินการยังไม่ชัดเจน โดยจะดำเนินการสอนและประเมินผลไปพร้อมกับการสอนแต่ยังไม่ได้บันทึกผลไว้

3.9 การรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเข้าเรียน พบว่า โรงเรียนที่ยังไม่ได้ปฏิบัติโดยยังไม่ได้ประกาศรับสมัครนักเรียนพิการเข้าเรียนยังไม่ได้คัดแยกและเตรียมความพร้อมนักเรียน รวมทั้งยังไม่ได้จัดตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนและคณะกรรมการจัดทำ IEP ของนักเรียนเป็นเฉพาะบุคคล

3.10 การจัดการเวลาให้บริการสอนเสริม พบว่า โรงเรียนจัดให้มีบริการสอนเสริม ตามความต้องการจำเป็นของนักเรียนพิการ แต่พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่มีการสอนเสริมที่ชัดเจน รวมทั้งโรงเรียนมีการจัดครูสอนเสริมประสานงานระหว่างครูประจำชั้น ครูประจำวิชา และครูการศึกษาพิเศษ เพื่อจัดสอนเสริมและร่วมฝึก แต่มีปัญหาเรื่องเวลาที่จะจัดสอนเสริมใน แต่ละเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ซึ่งมีหลากหลายวิชา และมีระดับความยากต่าง ๆ กัน

4. ด้านเครื่องมือ

4.1 นโยบายวิสัยทัศน์และพันธกิจ พบว่า โรงเรียนได้กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจในเรื่องการจัดการเรียนร่วม เมื่อนักเรียนพิการมาเข้าเรียน ได้บริหารจัดการโดยใช้โครงสร้างชีวิต และมีแผนงานโครงการให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและดำเนินงานด้านการเรียนร่วม

4.2 งบประมาณ พบว่า โรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณ ให้เป็นการเฉพาะเพื่อการจัดการเรียนร่วม แต่ยังไม่เพียงพอ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการหาทุนสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ มาใช้จ่ายในการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียน และการจัดทำระบบบัญชี และการตรวจสอบให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการโรงเรียน

4.3 ระบบบริหารจัดการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการในเรื่องสำคัญ คือ การจัดให้มีการเรียนร่วมระหว่างนักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการ การให้บุคลากรทุกคน

ในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนร่วม การจัดสภาพแวดล้อมให้มีขีดจำกัดน้อยที่สุด การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านการเรียนร่วม รวมทั้ง การประชาสัมพันธ์การรับนักเรียนพิการ การจัดตั้งคณะกรรมการและการทำความเข้าใจ กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4.4 สื่อ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการจัดสื่อสำหรับนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่อง แต่ละประเภทให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา รวมทั้งการจัด เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อช่วยให้คนพิการทางการศึกษารวมทั้งการจัดเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อช่วยให้คนพิการปฏิบัติงานและดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพตาม ความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล นอกจากนี้มีการดำเนินงานในเรื่องการจัดบริการต่าง ๆ สนับสนุนการศึกษาของนักเรียนพิการแต่ละประเภท อย่างไรก็ตาม พบว่าโรงเรียนที่ไม่ ปฏิบัติหรือปฏิบัติได้น้อยนั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดคั้งงบประมาณ ซึ่งโรงเรียน ยังขาดแคลนสื่อในการพัฒนานักเรียนพิการแต่ละประเภท

4.5 บุคลากรทางการศึกษาพิเศษ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีบุคลากรในโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงานแต่ไม่ได้จบการศึกษาพิเศษ จึงจำเป็นต้องได้รับการอบรม ศึกษาดูงาน และจัดหาบุคลากรมาเพื่อดูแลช่วยเหลือในด้านจัดการเรียนการสอน การฝึกทักษะเฉพาะด้าน การฝึกกิจกรรมบำบัดและฝึกกายภาพบำบัด เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของ นักเรียนพิการเป็นเฉพาะบุคคล

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ พบว่า เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษ ในลักษณะของการขาดแคลนองค์ความรู้ โดยรวมและเทคนิควิธีการให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้รับการพัฒนาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่ค่อยได้นำไปปฏิบัติจริงในสภาพการทำงานในโรงเรียนโดยทั่วไป ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ควรจะได้หาวิธีการนำผลการวิจัยต่าง ๆ ไปใช้ปฏิบัติจริงในโรงเรียนเรียนร่วมให้มากขึ้น

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมธทิวส์ (Mathews, 1984 : 1148) ได้ศึกษาเจตคติของครูต่อเด็กที่มีความ บกพร่อง บกพร่องทางร่างกายและปัญญาในมตรัฐสลังงอ ประเทศมาเลเซีย ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีให้การยอมรับเด็กมากกว่าครูที่มีวุฒิในระดับอื่น ๆ หากพิจารณาระหว่างเชื้อชาติแล้วพบว่า ชาวมาเลเซียที่มีเชื้อสายจีน ให้การยอมรับเด็กที่มีความ บกพร่องทางร่างกายและปัญญามากกว่าชาวมาเลเซียและอินเดีย ครูที่มีพื้นฐานทางการศึกษา

พิเศษให้การยอมรับเด็กมากกว่าครูที่ไม่มีพื้นฐานทางด้านการศึกษาพิเศษ หากพิจารณาโดยรวมแล้วพบว่าครูส่วนมากยังมีเจตคติในทางลบต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และยังเห็นว่าควรให้การศึกษแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญา นั้น ควรแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดจากเด็กปกติ

เคลเลอร์ (Keller. 1987 : 129) ศึกษาเจตคติของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย และสติปัญญา พบว่า ครูใหญ่ คีถยานิเทศก์ ครูกรรศึกษาพิเศษ มีทัศนคติต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา ไม่แตกต่างกัน ครูใหญ่และคีถยานิเทศก์มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญาควรเรียนรวมกับกับเด็กปกติ แต่ครูการศึกษาพิเศษมีความเห็นว่าห้องเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา ควรแยกออกจากกันแต่ควรอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน

วารดานี (Wardani. 1988 : 21) ดำรงเจตคติของครูการศึกษาพิเศษกับครูที่สอนปกติ ในเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและการเรียนรวม การสำรวจพบว่า ครูการศึกษาพิเศษมีเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในทางบวกมากกว่าครูที่สอนเด็กปกติ ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปที่มีเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 1-2 ปี ครูที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูชายมีเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากกว่าครูสตรี โดยภาพรวมแล้วครูส่วนมากในเกาะบาห์ลีมีเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และต่อการเรียนรวมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติ

ทัฟส์ (Tuffs. 1985 : 89) ได้ทำการศึกษาเจตคติของครูการศึกษาพิเศษครูที่สอนเด็กปกติ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองเด็กพิเศษที่มีต่อการเรียนรวมระหว่างเด็กที่มีปัญหาทางกายกับเด็กปกติที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตเมืองลอสแอนเจลิสแคลิฟอร์เนีย การศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม ดังกล่าว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าเพศชายกับเพศหญิง มีเจตคติต่อการเรียนรวมไม่แตกต่างกัน อายุทำให้เจตคติของบุคคลดังกล่าวแตกต่างกัน ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานไม่ทำให้เจตคติต่อการเรียนรวมแตกต่างกัน

สาลนและการ์ไรด์ (Salend and Garride. 1999 : 45) ได้ศึกษาผลกระทบภายในชั้นเรียนรวม พบว่า ทั้งเด็กทั่วไปและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ต่างมีผลกระทบต่อกัน อย่างผสมผสานในทางสังคม และไม่ปรากฏผลกระทบที่เป็นการรบกวนทางด้านการเรียนรู้อาการ

ต่อกัน ครูสามารถตอบสนองต่อชั้นเรียนรวมได้ดี แม้ตัวแปรซับซ้อนหลายอย่าง การกำหนดขอบเขตในชั้นเรียนจะทำได้ดีโดยการอธิบายและปรึกษาหารือกัน

พัลเมอร์ (Palmer, 1998 : 76) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวม พบว่า ผู้ปกครองมีความเห็นตรงกันว่าพัฒนาการส่วนบุคคลของเด็กดีขึ้น บุคลิกและความสัมพันธ์กับผู้อื่นดีขึ้น โดยพัฒนาการต่าง ๆ จะดีขึ้นมากเท่าไรขึ้นอยู่กับการศึกษาที่ผู้ปกครองและครอบครัวเห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมในการจัดชั้นเรียนรวมและบทบาทของโรงเรียนด้วย

สรุปงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการสำรวจเจตคติของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อเด็กที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ และมีผลการวิจัยว่าเด็กที่เรียนรวมมีพัฒนาการดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของบุคลิกภาพและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรจะได้ส่งเสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ ซึ่งต้องการความช่วยเหลือจำเป็นพิเศษให้ได้รับโอกาสเข้าเรียนร่วมให้ได้มากที่สุด เพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้ได้สูงสุดเต็มที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY